БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1928 чылда үндезилеттингеН

1952 сентябрь 2 ВТОРНИК № 172 (2602)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

ВКП(б)-ниң XIX съездизинге алдар кылдыр (1 арын).

Моол Арат Республиканың Премьер-Министри Ю. Цеденбалдың Москвага келгени (1 арын).

Моол Арат Республиканың Премьер-Министри Ю. Цеденбалдың Москвага кээп тура аэродромга чугаазы (1 арын).

Тожу районнуң партия кежигүннериниң отчёт-соңгулдалыг хуралы (2 арын).

Партия кежигүнүнүң бедик эды (2 арын).

Е. Лубошникова.—Башкы болгаш школачының өг-бүлези (3 арын).

ВКП(б)-ниң болур деп турар съездизиниң дугайында даштыкы парлалганың бижип турары (3 арын).

Н. Рагулин.—Чылгы мал ажылынга күш-ажылды болгаш ооң төлевирин шын организастаар (3 арын).

Улус демократиязының чурттарында (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Бразилияда ажыл-соксадыышкынныг шимчээшкиннер (4 арын).

КОММУНИСТЕРНИҢ САНАЛДАРЫН БОЛЬШЕВИКЧИ ЁЗУ-БИЛЕ БОТТАНДЫРАР

Партия эге организацияларының чоокта чаа болуп эрткилээн отчёт-соңгулдалыг хуралдарынга болгаш ВКП(б) район конференцияларынга коммунистер боттарының саналдарынга большевикчи шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартып, бистиң ажылывыста бар турар чедиишкиннериң болгаш четпестериң тодаргай анализин бергеннер.

Сентябрь айда партия Кызыл хоорай конференциязы болгаш область конференциязы ажытынар деп турар.

Болуп эрткилээн отчёт соңгулдалыг хуралдар болгаш патияның район конференциялары болза, областың партия организациязы ВКП(б) Төп Комитединиң удуртулгазы-биле болгаш улуг башкы Сталинның хүн-бүрүнүң сагыш-салыышкынының ачызы-биле областың социалистиг чаартылгаларының нарын болгаш улуг сорулгаларын чедиишкинниг шиитпирлээринге бодунуң удуртукчу болгаш организакчы ролюн улам бедиткенин көргүскен.

Ол хуралдар болгаш конференциялар партия эге организациялары болгаш райкомнар боттарының ажыл-чорудулгазын колхозтарны организас-ажыл-агый талазы-биле быжыглап, колхозтарны большевикчи, колхозчуларның амыдырал-чуртталгазын бай-шыдалдыг болдурарынче, ылаңгыя колхозчу араттарны сууржуң чуртталгаже шилчидериниң сорулгаларын шиитпирлээринче угландыр элээн ажылдарны чорутканын демдеглээн.

Партия эге организацияларының болгаш ВКП(б) райкомнарының ажыктыг дуржулгаларын түүнеп кылбышаан, отчёт-соңгулдалыг хуралдар болгаш конференциялар болза, коммунистерниң саналынга үндезилээш, партия эге организацияларының болгаш райкомнарның ажыл-чорудулгазында улуг четпестерни илередип,ол четпестерни узуткаарының аргаларын, партийжи-организастыг болгаш партийжи-политиктиг ажылдың деңнелин улам бедидериниң аргаларын айыткан тодаргай шиитпирлерни үндүрген. Ындыг болза-даа, шын шиитпирлерни үндүрери дээрге, ажылдың үүгле эгези болур. Сорулга болза, коммунистерниң саналдарын херек кырынга большевикчи ёзу-биле боттандырарын организастаары, үндүрген шиитпирлериң күүселдезинин хыналдазын үргүлчү чорудары, ажылагый болгаш политик талазы-биле ээлчеглиг сорулгаларны боттандырарынче массаларны мобилизастаарынче партияның ажыл-чорудулгазын углап башкарары болур.

Партия эге организацияларының отчёт-соңгулдалыг хуралдары болгаш партияның район конференцияларынга чамдык ажылдакчыларның талазындан Советтер ажылынга партияның удуртур ролюн күштелдиреринiң орнунга Советтер ажылын холгаарлаар чоруктар бар турганын коммунистер шүгүмчүлээн. ВКП(б)-ниң Бай-Тайга, Улуг-Хем райкомнарының секретарылары ажыл-агый айтыыглары-биле кызыгаарлатынып, Советтерниң ажылын холгаарлаар чорукту ам-даа үргүлчүлеп турарын конференцияның делегаттары чөп шыны-биле илереткеннер.

ВКП(б)-ниң чамдык райкомнары партия кежигүнүнге кандидаттар-биле ажылды сула тургусканын конференцияларның делегаттары шүгүмчүлээн. Ол ажылче кичээнгей салбайн турганындан Таңды районга ВКП(б) кежигүнүнге 33 кандидаттарның, Бай-Тайга районга 13, Кызыл районунга 17 кандидаттарның кандидат стажы эрткен.ВКП(б)ниң Кызыл райкому партияның Уставын хажыдып, райкомнуң пленумнарын чамдыкта чыылдырбайн турган.

Шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартыр талазы-биле ажылдың сулазын эге организацияларның отчёт-соңгулдалыг хуралларынга болгаш ВКП(б) район конференцияларынга коммунистер илереткен. ВКП(б)-ниң Каа-Хем районнуң партия конференциязынга райкомнуң бюро кежигүннери шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартпайн турарын, чамдыкта бот-боттарын камгаланчыр хөөннерни үндүрүп турганын илереткен. Чамдык партия организацияларынга партия хуралдарын коммунистерни кижизидериниң ёзулуг школазы кылдыр, бедик идеялыг деңнелге эрттирип, ол хуралдарга большевикчи шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартырын чедип албааның эге организацияларның отчёт-соңгулдалыг хуралдары безин көргүзүп турган. Чижээ, көдээ ажылагыйның область эргелелинде партия бюрозунуң, Кызылдың электростанциязында партия организациязының отчёт-соңгулдалыг хуралдары шак ынчаар эткен. Аная болган санал шүгүмчүлелдер тодаргай эвес, ёзу барымдаалаан байдал-биле эткилээн.

Чамдык партия организацияларынга партия хуралдарын белеткээри болгаш эрттирери багай турган. Партия хуралдарын доктаамал чорутпайн турар. Хуралдарга баш удур хынамчалыг белеткелчок болгаш коммунистер анаа идепкей чок киржип турганын коммунистер илереткен. Чаа-Хөл районнуң Сталин аттыг колхозта партия эге организациязынга ындыг байдалдар турганы аңаа болуп эткен отчёт-соңгулдалыг хуралдан илерээн. Партия организациязының хуралдарынга шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартпайн турган.

ВКП(б) райкомнарының талазындан колхозтарның партия организацияларының ажыл-чорудулгазын сула контрольдап турарындан колхоз бүдүрүлгезинге коммунистерниң авангардтыг ролю ам-даа чогуур негелдени хандырып шыдавайн турар. Ооң ужурундан амгы өйде областа колхоз тургузуушкунуның талазы-биле соңгаарладып болбас чугула сорулга—чурттаар бажыннарның болгаш колхоз бүдүрүлгезинин, мал кажааларының тудуушкуну дыка оожум чоруп турар. Колхозчу амыдыралдың кол хоойлузу—көдээ ажыл-агый артелинин сталинчы Уставын үрээр чоруктар бүрүнү-биле узуткатынмайн турар.

Каа-Хем, Улуг-Хем районнарының партия конференцияларының делегаттары ол районнарда колхозчуларның чуртталга бажыннарының болгаш колхозтарның бүдүрүлге бажыннарының тудуушкуну үстүрүнге чедип турарын чөптүү-биле шүгүмчүлээннер. Улуг-Хем районнуң бүгү коммунистериниң 8 хуузу колхоз бүдүрүлгезинге киришпейн турганы конференцияга илерээн. Барыын-Хемчик районнуң Шепкээр сумузунда «Кызыл тараачын» колхозтун коммунистериниң 13 хуузу бо чылдың бирги чартыында трудоденьниң минимумун күүсетпээн болгаш 9 коммунистер колхоз бүдүрүлгезинге шуут киришпээни отчёт-соңгулдалыг хуралга илерээн.

Совет Тыванның социалистиг чаартылгаларының сорулгаларын шиитпирлевишаан, областың партия организациязы бодунуң хүн-бүрүнүң практиктиг ажыл-чорудулгазынга байлак дуржулганы алганнар. Партия эге организацияларының сорулгазы болза, аңаа үндезилээш бодунуң организакчы ажыл-чорудулгазын бедик деңнелче көдүрери болур.

Отчёт-соңгулдалыг хуралдарга болгаш конференцияларга партияның эге организациялары болгаш райкомнар коммунистерниң дузалыг сүмелерни болгаш саналдарын алганнар. Ол саналдар болгаш сүмелерден үнер кол түннел болза, кадрларны кижизидери, партия организациязының масса-биле харылзаазын быжыдары, массаның ортузунга политиктиг ажылче кичээнгейни күштелдирери, ВКП(б) райкомнарының талазындан кудуку ажылдакчыларны сургап өөредири, эге организацияларга үргүлчү барып, оларны ажылга өөредири болур. Үндүрген шиитпирлериниң хыналдазын большевикчи ёзу-биле организастаары—ол сорулгаларның иштинден кол черни ээлээн турар ужурлуг.

Партия ажылдакчызы бүрүзү болза, шын шиитпирлерни үндүрген соонда ажыл-херектиң чедиишкини күүселденiң хыналдазын шын тургузарындан хамааржыр деп эш Сталинның айтыышкының минута бүрүзүнде, шак бүрүзүнде бодап чоруур ужурлуг.

Ам каш-ла хонгаш ажытынар партияның XIX съездизинге чедиишкиннiг ужуражыр дээш демиселче ажылчы чоннарның эгээртинмес күштерин мобилизаставышаан, областың партия организациязы бодунуң ажыл-чорудулгазынга чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алыр.

ВКП(б)-ниң XIX съездизинге алдар кылдыр

НАЙСЫЛАЛДЫН ЗАВОДУНГА

Москваның Л. М. Каганович аттыг 1-ги подшипник заводунуң стахановчылары партияның ам болур XIX съездизинге чаа-чаа бүдүрүлгечи чедиишкиннерлиг ужуражыр деп белеткенип турар.

Бүдүрүлгениң коллективи мооң адаанда хүлээлгелерни алган: съездиниң ажытынар хүнүнге чедир пландан дашкаар миллион-миллион рубльдиң продукциязын бүдүрүп үндүрер, чүс-чүс тонна металлды болгаш 4500 муң киловатт-шак электри энергиязын камнал алыр, чуртталга бажыннарының тудугларының талазы-биле планын ажыр күүседир болгаш ең эки шынарның продукциязын бүдүрүп үндүрерин улгатырар.

Ол хүлээлгелерни чедиишкиннiг күүседири-биле завод коллективи күш-ажылчы ээлчегде турупкан.

Хаарылдакчы коммунист Александр Коробов ам дыка хөй айларның дургузунда 1953 чылдың үлүүн күүседип ажылдап турар. Съездиниң ажытынар хүнүнге чедир үш чыл онаалгазын күүседир деп ол хүлээнип алган. Амгы үеде ооң хүн-бүрүдеги ажылының хемчээли 300 хуудан черле кудулавайн турар. Стахановчу заводтуң чүс-чүс коммунистери, комсомолчулары болагш партия кежигүнү эвес ажылчыннары база-ла ынчаар ажылдап турарлар.

(СЭТА).

СТАХАНОВЧУ ЭЭЛЧЕГДЕ

ЛЕНИНГРАД. Киров заводтуң металлургичилери бо хүннерде канчаар-даа аажок сорук кирген көдүрлүүшкүннүү-биле ажылдап турар. Олар ВКП(б)-ниң XIX съездизинге алдар кылдыр пландан ажыр октябрь 5-ке чедир бир каш чүс тонна каңны бээр деп шиитпирлеп алганнар.

Кировчулар бодунуң сөзүн алдарлыы-биле күүседип турарлар. Стахановчу ээлчегнин баштайгы үш хүннериниң дургузунда каң ээлдирикчилери ээлдириишкиннiң чартык кезиин дүрген ээлдиреринiң методу-биле кылганнар.

Прокатчиктер кончуг эки ажылдап турарлар. Олар ВКП(б)-ниң XIX съездизиниң ажытынарынга чедир пландан ажыр каш чүс тонна прокатты бээрин, продукцияның оон ыңайгы шынарын экижидерин чедип алырын, 70 тонна мазутту камнап алырын хүлээнгеннер.

(СЭТА).

ПАТРИОТЧУ КӨДҮРЛҮҮШКҮН

МУГУР-АСКЫ (радио-биле). Мөңгүн-Тайга районнуң ажылчы чоннары большевик партияның ээлчеглиг XIX съездизин чыылдырар дугайында Төп Комитеттиң дыңнадыын улуг өөрүшкүлел-биле уткаан. Август 25-тен 28-ке чедир районнуң девискээринге 14 кезек черге хуралдар эткен.

Мугур сумуга болган хөй кижи киржикчилиг митингге херээжен эш Байрның чугаалааны болза:

— Бистиң улам чечектелиишкиннiг чаагай чуртталгавыс большевик партияның ажыл-чорудулгазы-биле шуут холбашкан. Бистер Төрээн чурт, улуг Сталин дээш могат чокка ажылдаар бис.

Мен, сумуда чоннуң бижикке өөренир бөлгүмүн башкылап турар мен. Съездиниң ажытынар хүнү октябрь 5-ке чедир бижик билбес 5 кижини билир кылдыр, бижикти биче билир 9 кижини эки кылдыр өөредир мен — деп хүлээнген.

Районнуң белеткел конторазының колективиниң хуралынга, ооң директору эш Орлоз бодунуң саналынга, бо чылдың үшкү кварталының белеткел планын сентябрь 25-те долдур болгаш ажыр күүседирин демдеглээн.

Амгы үеде, съездиниң директиваларынга ВКП(б) Төп Комитединиң төлевилелдерин болгаш ол талазы-биле илеткелдер тезистерин өөренири районда эгелей берген.

БИР ДУГААРГЫ БАШКЫ ИНСТИТУДУ

Сентябрь 1-де Тывада бир-ле дугаар ажытынып турар башкы институдунуң баштайгы студентилери—чүс ажыг аныяк оолдар, кыстар институттуң эргиннерин бир дугаарында барып арттааннар.

Институттуң директору эш П. Н. Никиш студентилерге өөредилге чылының эгелээни-биле чергелештир байыр чедиргеш, студентилерни физика-математика болгаш литература факультеттеринге хүлээп алганының дугайында дужаалды номчаан.

Башкы институдунуң ажытынып турары-биле холбаштыр ВКП(б) обкомунуң бир дугаар секретари эш С. Тока студентилерге болгаш институттуң башкыларынга байыр чедирген.

Эртенгиниң таптыг-ла 10 шак турда Тываның бир дугаар башкы институдунуң аудиторларында баштайгы лекциялар эгелээн.

Өөредилгениң баштайгы хүнү

Өөреникчилер арткан хонуктарны санап алган, аразында сүмелешкен тургулаар чүве болгай. Оларга янзы-бүрү айтыыглар тургустунуп келгилээр: класс кайдал, башкылар кымнар ирги, кайы ээлчегде кичээлдээрил, дээш өске-даа. Өөреникчи бүрүзүнге тургустунуп келир ол айтыыгларны шиитпирлээр дээш, Кызылдың ийи дугаарлыг ортумак школазы эткен воскресеньеде чыылда болдурган. Уруглар шимээргеп шуугавышаан, тус-тус класстар аайы-биле үзе тургулавыткан. Шөлде чүгле бо чылын чаа келгилээн бичии уруглар арткан. Оларны үш чаа класс кылдыр үскен. Башкылар оларны ээлдээ-биле хүлээп алганнар.

Сентябрьның бир чаазы. Школаның интернадынга эртен алды шакта-ла белеткел эгелей берген. Чаа өөредилге чылының эгелээнин медээлээн конга дагжаан соонда, өөреникчилер коридорга чыскаалыпкан. Школа директору өөредилге чылының эгелээнин чарлааш, бо өөредилге чылының онзалыын бодунуң чугаазынга мынча деп демдеглээн:

—Бүгү совет улус партияның XIX дугаар съездизинге чедиишкиннерлиг ужуражыр дээш, чаа-чаа хүлээлгелерни боттарынга ап, хайныышкынныг ажылдап эгелээн. Совет школаның өөреникчилери, башкылары ол хүнге база-ла бедик өөредилгелиг, организастыг ужуражыр. Ону чугаалаан соонда, школаның 8—10 класстарының 160 өөреникчилери тус-тус класстарже далаштыы-биле кирип, олуттарын эжелепкеннер. Школа бодунуң чаа амыдыралын шак ынчаар эгелээн. Бо чылын школага 15 класстар турар. 8 класстарга өөренири-биле районнардан 64 кижи келген.

Баштайгы кичээлдер. Школага башкы ажылын ең баштай-ла эгелээр башкылар Уйнук-Кара, Оргу (5 чыл бурунгаар бо школаның онгуклазының өөреникчилери турган, ам Ленинградтың күрүне университедин дооскаш келген, база чаа башкылар) Хлебникова, Кислухина олар класстарже киргилээш, боттарының баштайгы кичээлдерни эгелээннер. Эгезинде элээн сүрээденчиг болзадаа, олар баштайгы кичээлдерни өөрүшкүлүг байдал-биле эки эрттиргилээн. Оларның ажылчы амыдыралы ынчаар эгелээн.

Школаның башкылар коллективи хүннүң ийи дугаар чартыындан эгелеп, 1—7 класстарның өөреникчилери шупту 140 ажыг уруглары база ээлдек, эргелии-биле хүлээп ап, оларның-биле ийиги ээлчегниң кичээлдерин эрттирген. Ийиги ээлчегде кичээлдеп эгелээн өөреникчилерниң иштинден школачы амыдыралче бир дугааргызында шилчип кирип турар, үш бирги класстарның өөреникчилериниң чүректери кайгамчыктыг өөрүшкү-биле долдунган турган.

Бистиң школага өөредилгениң баштайгы хүнү өөреникчилерниң четче контингентизи, башкыларның бүдүн составы-биле байырланчыг байдалга эгелээш, шак ынчаар доозулган. Ынчангаш улуг болгаш харыысалгалыг сорулгазын күүседир механизм шимчээшкининче кирген, ам ону улам ыңай башкарын үргүлчүлээри негетинер. Школаның бүгү өөреникчилери болгаш башкылар коллективи бо өөредилге чылында өөредилге-кижизидилгелиг ажылынга улуг-улуг чедиишкиннерлиг болуп шыдаар-даа.

Моол Арат Республиканың Премьер-Министри Ю. Цеденбалдың Москвада келгени

Моол Арат Республиканың Премьер-Министри Ю. Цеденбал август 28-те Москвада келген. Оонбиле кады Моол Арат Республиканың Даштыкы Херектер Министриниң Оралакчызы Ж. Самбу келген.

Келгеннерни Төп аэродромга уткааннар болза: ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Оралакчызы А. И. Микоян, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри А. Я. Вышинский, Даштыкы садыг Министри П. Н. Кумыкин, ССРЭ-ниң Моол Арат Республикада элчини Г. И. Иванников, Моссоветтиң даргазы М. А. Яснов ,генерал-полковник М. С. Малинин, Москва хоорайның комендантызы генерал-лейтенант К. Р. Синилов, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунуң коллегия кежигүнү Н. Т. Федоренко, Даштыкы садыг Министерствозунуң Чөөн-чүк Эргелелиниң Начальниги М. И. Сладковский, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунуң Протокол Килдизиниң Эргелекчизи А. Г. Кулаженков.

Келгеннерни ол ышкаш уткааннар болза: Кыдат Улус Республиканың Күрүнеиң Административтиг Чөвүлелиниң Премьери болгаш Даштыкы Херектер Министри Чжоу Эньлай, Улустуң-Революсчу шериг чөвүлелиниң Кол Штабының Начальнигиниң оралакчызы Су Юй, Кыдат Улус Республиканың Даштыкы Херектер Министерствозунуң ССРЭ болгаш Чөөн Европа чурттарының килдизиниң начальниги Сюй Й-синь, Кыдат Улус Республиканың Даштыкы Херектер Министерствозунуң Азия килдизиниң начальниги Чэнь Цзя-кан, Кыдат Улус Республиканың Даштыкы Херектер Министерствозунуң ССРЭ болгаш Чөөн Европа чурттар Килдизиниң Секторунуң Начальниги Ма Ле.

Оон ыңай келгеннерни уткааннар болза: Моол Арат Республиканың ССРЭ-де Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини Н. Идамжабка баштаткан элчин чериниң дипломаттыг составы, Болгар Улус Республиканың Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини С. Благоева, Венгр Улус Республиканың Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини А. Складан, Кыдат Улус Республиканың Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини Чжань Вэньтянь, Корей Улус-Демократтыг Республиканың Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини Лим Кэ, Вьетнам Демократтыг Республиканың Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини Нгуэн Лонг Банг, Румын Улус Республиканың Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини М. Даля, Герман Демократтыг Республиканың дипломаттыг миссиязының баштыңы Р. Аппельт, Албани Улус Республиканың Онза элчини болгаш Бүрүн эргелиг Министр В. Натанаили, Польша Улус Республиканың Херектеринге Түр Бүзүретирген Л. Погорилес, Чехословак Республиканың Херектеринге Түр Бүзүретирген Д. Ечны.

Ужуражыышкынга хүндүлүг танныылды тургускан база Моол Арат Республиканың болгаш ССРЭ-ниң Күрүне гимнерин күүсеткен.

Аэродром моол болгаш совет туктар-биле шиметинген турган.

ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунуң харыысалгалыг ажылдакчызы М. Л. Мухин Премьер-Министрни кызыгаарга уткуп алган болгаш Москва чедир үдээн.

(СЭТА).

Моол Арат Республиканың Премьер-Министри Ю. Цеденбалдың Москвага кээп тура аэродромга чугаазы

Эргим эштер!

Совет Эвилелиниң найсылалы Москва хоорайга келгеш, өөрүп четирген моол улустуң мурнундан ханы өөрүшкүнүң, сеткил-сагыыбиле болгаш ең-не улуг күзээшкинбиле акы-дуңма улуг совет улуска байыр чедирип, Моол Арат Республиканың хөгжүлдезинге үргүлчү сагыш салыышкын болгаш кичээнгей салып, хүн-бүрүде үнелеп ханмас дузаламчы көргүзүп турар дугайында бистиң өөннүүвүс болгаш камгалакчывыс — найыралдыг улуг совет улуска, Совет Эвилелиниң чазаанга болгаш моол улустуң улуг өөннүү Генералиссимус И. В. Сталинга бистиң улузувустуң болгаш Моол Арат Республиканың чазааның чүректиң ханызындан изии-биле өөрүп четиргенин илередип тур мен.

Тайбыңның, демократияның болгаш социализмниң тиилетирбес лагериниң бажында туруп турар совет улустуң **күчүлүг чогаадыкчы**, тургузукчу күш-ажылы, тиилекчи коммунистиг тургузуушкуннуң талазыбиле ооң бүгү делегейге төөгүлүг чедиишкиннери, Совет Эвилелиниң ээлчеглиг беш чыл планының канчаар-даа аажок улуг чаа программазы болза, бодунуң чуртунуң ажыл-агый, культура болгаш күрүне тургузуушкунун улам калбартып, быжыглаар талазы-биле тайбың күш-ажылче моол улусту сорук киирип турар.

Совет болгаш моол улустарның хөй чылдардагы бузулбас найыралы, Моолга Совет Эвилелиниң ёзулуг акы-дуңма ак-сеткилдиг дузаламчызы болза, моол улустуң сорук кириишкининiң болгаш аас-кежиинин доктаамал үнер дөзү, ооң амгы болгаш келир үедеги бүгү чедиишкиннериниң быжыг үндезини, бистиң улузувустуң хосталгазының болгаш хамаарышпас чоруунуң күчүлүг үндезини болуп келген, болуп турар болгаш болур-даа. Совет улус-биле акы-дуңма бузулбас найыралы болза, моол улустуң улуг чоргааралы болгаш идегели болуп турар.

Өске найыралдыг чурттар-биле МАР-ның бүгү делегей харылзаалары болгаш акы-дуңма кады ажылдажылгазы болза, бистиң күш-ажылчы улузувустуң чаагай чоруунга болгаш тайбың болгаш улустар аразынга найыралдың херээнинiң эрге-ажыктарынга ажыктыг кылдыр улам-на калбарып быжыгып турар. Ол харылзаалар болгаш кады ажылдажылга быжыгып, хөгжүүрүнге бистиң күчүлүг өөннүүвүс—Совет Эвилели болгаш моол улустуң шылгарангай угаанныг башкызы эш И. В. Сталин биске үргүлчү дузалап келген болгаш дузалап турар. Япон империализмни чылча шапканының түннелинде болгаш ылангыя бис-биле найыралдыг хөй миллион кыдат улустуң улуг тиилелгези-биле бистиң чуртувустуң даштыкы байдалы кажангызындаа артык быжыккан. Кыдат улустуң алдаржаан төөгүлүг тиилелгезиниң болгаш дарга Мао Цзе-дунга баштаткан Кыдат Улус Республиканың тургустунганының ачызындан моол улус кыдат улус-биле улам быжыгып турар найыралдыг, ең чоок харылзаалыг болган.

Совет Эвилелиниң хүн-бүрүде бүгү талалыг дузаламчызынга даянып, улуг совет улус-биле акы-дуңма найыралды, улуг кыдат улус-биле болгаш улус демократиязының бүгү улустары-биле найыралды болгаш кады ажылдажылганы бүгү хемчеглер-биле быжыглап, бодунуң улуг оолдары болгаш ынак башкылары Сухэ-Баторнуң болгаш Чойбалсанның айыткан оруу-биле чорааш, моол улус бодунуң тайбың тургузукчу күш-ажылынга улам чаа чедиишкиннерни чедип алыр.

Бүгү делегейге тайбыңның идегелдиг чөленгижи— Улуг Совет Эвилели делгерезин!

Бистиң улустарывыстың ак-сеткилдиг акы-дуңма найыралы быжыгып, хөгжүп турзун!

Улустарның улуг башкызы, моол улустуң мерген угаанныг өөннүү болгаш башкызы эш И. В. Сталинга алдар!

(СЭТА).

Тожу районнуң партия кежигүннериниң отчёт-соңгулдалыг хуралы

Тожу районнуң партия кежигүннериниң отчёт-соңгулдалыг хуралы большевикчи шүгүмчүлелдиң болгаш бот-шүгүмчүлелдиң адаа-биле болуп эрткен. ВКП(б) райкомунуң отчёттуг үеде чорудуп келген ажылының дугайында отчёт илеткелди партия райкомунуң секретари эш **А. Намзың** кылган.

Районнуң партия организациязы ВКП(б) ТК-ның болгаш ВКП(б) обкомунуң хүн-бүрү удуртулгазының ачызында отчеттуг үениң **иштинде** бодунуң ажылынга элээн чеднишкиннерлиг болган деп илеткелчи демдеглээн. Районнуң партия организациязы партийжи-организастыг болгаш партийжи-политиктиг ажылдарны элээн күштелдиргениниң түңнелинде партийжи эвес массалар-биле харылзаазын быжыглап, партияның чорудуп турар политиказын боттандырар талазы-биле ажылчы чоннуң калбак массаларын сырый катыштырып келген.

Районнуң күш-ажылчы араттарының 70 хуузу коллективизастатынган. Районда бүгү малдың 86 хуузу колхозтарның ниитилештирген малы апарган. Районда ийи колхоз тургустунга-ла үш чыл болуп турар. Бо кыска үениң иштинде олар организас, ажыл-агый талазы-биле быжыгып, хуу ажыл-агыйлыг секторлуң мурнунга боттарының артык күштүүн көргүзүп турар. Колхозтар ниитиниң малын өстүрериниң күрүне планын 1951 чылда 125,4 хуу, а 1952 чылда 138 хуу күүсеткен.

Колхозтарда отчёттуг үениң дургузунда чуртталга бажыңнарының, культура-амыдыралдың, бүдүрүлгениң болгаш мал кажааларының тудуглары элээн өскен. Оларның иштинден «Май 1» колхозта 100 киловатт күштүг гидроэлектростанцияның тудуун доосканын, ол колхозта болгаш «Совет Тыва» колхозта ийи эге школаларны, интернатты тутканын, медицина пунктуларын тургусканын болгаш колхозтарны телефончутканын илеткелчи демдеглээн.

ВКП(б) райкому болгаш партия эге организациялары кадрларны шилиир, ажылга таарыштыр тургузар, оларны кижизидер талазы-биле ажылче кичээнгейни элээн дыңзыткан.

Коммунистерниң болгаш партия кежигүү эвес ажылдакчыларның марксисчи-ленинчи өөредилгезиге удуртулганы элээн экижиткен. 1951—1952 өөредилге чылында партия чырыдыышкынының системазынга 170 кижини хаара туткан.

Партия организацияларының дайынчы аргалыының бедээнин эге организацияларның чоокта чаа болуп эрткилээн отчёт-соңгулдалыг хуралдары көргүскен деп илеткелчи чугаалаан. Партия эге организацияларының отчёт-соңгулдалыг хуралдарына бүгү коммунистерниң 84 хуузу киржип, хуралга олурушканнарның 62 хуузу санал шүгүмчүлел кылганнар. Ук хуралдар большевикчи шүгүмчүлелдиң болгаш бот-шүгүмчүлелдериниң калбарыышкыны-биле эрткилээн. Коммунистер ВКП(б) райкомунуң болгаш партия эге организацияларының ажыл-чорудулгазында хөй четпестерни, шыңгыы ышкындырыгларны илереткен болгаш партия эге организацияларының мурнунга тодаргай сорулганы салган.

Чамдык чедиишкинниг ажылдар-биле чергелештир, районнуң партия организациязының ажылында улуг четпестер болгаш чазыглар бар деп илеткелчи болгаш санал берген коммунистер илереткен.

ВКП(б) райкому, ооң бюрозу болгаш партия эге организациялары районнуң экономиказының кол адыры — мал ажылынга удуртулганы ам-даа кошкак тургускан, ылаңгыя хуу ажыл-агыйлыг секторда мал бажы өзүлде чок болган. Район ниитизи-биле мал өстүрериниң планын күүсетпээн.

ВКП(б) райкому партия эге организацияларын четпес удуртуп, оларның ажылынга хүн-бүрүде практиктиг дузаны кошкак хандырып келген.

ВКП(б) райкомунуң колхозтарга удуртулгазының четпес тургустунганы-биле колхозтарда көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын хажыдар чоруктуң фактылары бар болбушаан турар. Колхоз бүдүрүлгезинге күш-ажыл шыдаар колхозчулардан 76 кижи бо чылдың бирги чаргыында трудодеңниң минимумун чедир ажылдаваан, ооң иштинде коммунистер база бар.

ВКП(б) райкому Советтерни багай удуртуп турган. Райкүүскомнуң болгаш көдээ Советтерниң ажылын холгаарлай бээр таварылгалар ВКП(б) райкомунга тургулаан. Ооң түңнелинде райкүүском ажыл-агый айтырыгларын дендии кошкак башкарып турар. Көдээ Советтерниң организас-массалыг ажылы экиживвээн. ВКП(б) райкому, ооң бюрозу улус өөредилгезиниң, кадык камгалалының, культура-чырыдыышкын албан черлериниң ажылын четпес башкарып турар деп хуралдың киржикчилери шүгүмчүлээн.

ВКП(б) райкому интеллигенцияның ортузунга полит-кижизидилгелиг ажылды сула чорудуп келген. Оларны партия ажылынга кызыы киириштирип турар. Ажылдакчыларның аразында партиянын, күрүнеиң сагылга-чурумун үрээр, а моральдыг үүлгедиглер кылыр фактылар эвээш эвес көстүп турар. Районнуң улус судунуң шиитекчизи Шуроол, райпо даргазы Сарапулов, Сыстыг-Хемде ыяш ажыл-агый черинің директору Ичин-Норбу, Доора-Хем школазының интернат эргелекчизи турган Аболтинь, өырт инспектору Манзай-оол суглар үргүлчү арагалап, онаашкан ажылынга харыысалга чок чорукту болдуруп турганнар.

Партия чырыдыышкынының четкизинге өөредилгени ВКП(б) райкому эрткен чылын четпес удуртткан. «Май 1», «Совет Тыва» колхозтарга тургускан политшколалар өөредилге программазын доосканаан. Эш И. В. Сталинның биографиязын өөренир Севиде, Сыстыг-Хемде бөлгүмнер өөредилгезин шуут үскен. Дыка хөй коммунистер шуут каяа-даа өөренмейн барган. Райкомнуң пропаганда болгаш агитация килдизи (эргелекчизи эш Үзек) багай ажылдаан. Райкомнуң секретарылары болгаш ажылдакчылары боттары бөлгүмнерниң кичээлдеринге олурушпайн турганнар. «Май 1». «Совет Тыва» колхозтарда политшколаларның пропагандистери эштер Мижит, Базыр олар хөй кичээлдерни үскеннер. ВКП(б) райкому пропагандист кадрлар-биле четпес ажылдап, оларның семинарларын, дуржулга солчур чөвүлел хуралдарын кызыы чорудуп турган.

Чоннуң ортузунга лекция пропагандазы четпес чорутунган. ВКП(б) райкомунуң штаттан дашкаар илеткелчилер бөлүүнүң кежигүннери болгаш политиктиг болгаш эртем билиглерин нептередириниң Бүгүэвилел ниитилелиниң кежигүннери эштер Бессонов, Шыырыпчык, Мижит, Бадарчы, Холодкова, Найденова суглар чон ортузунга лекциялар номчувайн турарлар.

Тожу районунга область организацияларының талазындан четпес дузалажып турарын илеткелчи болгаш санал берген коммунистер чугаалаан. Областың көдээ ажыл-агый эргелели районга көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглерин хандырып бербээн. Чаңгыс мал эмчизи чорудуп бээр деп ийи чыл аазап келген, ол ам-даа хандыртынмаан. Колхозтар болгаш көдээ тудугнуң область эргелели Тожу районунда колхозтар тудуун безин чадаарда кээп сонуургап көрбейн турар. ВКП(б) обкомунуң көдээ ажыл-агый килдизи ол дугайында база шиитпирлиг хемчег албайн турар. Областың кадык камгалал килдизи районга дыка четпес дузалажып турар, районга 6 эмчилер турар ужурлуг турда ам чүгле ийи кижи ажылдап турар. Облпотребсоюзтуң четпес ажылын коммунистер шыңгыы шүгүмчүлээн. Облместпром райпромкомбинаттың ажылын сегиде-ринге дузалашпайн келген. Областың кинофикация эргелелиниң, облкүүскомнуң, ВКП(б) обкомунуң килдистериниң адрезинге чөптүг шүгүмчүлелдерни коммунистер тааарыштырган.

Районнуң партия хуралы ВКП(б) райкомунуң, ооң ревизия комиссиязының чаа составын соңгаан. Партияның IV область конференциязынга баар 8 делегадтарны соңгаан.

ВКП(б) райкомунуң бирги пленуму ВКП(б) райкомунуң секретарларына эштер: А. Намзың, Ф. Селин, Қ. Тастай-оол оларны соңгаан.

Культармейжиниң ажылының түңнели

Чаа-Хөл районнуң Бош-Даг сумузунда эге школаның башкылары чурттакчы чоннуң ортузунда бижик билбес, бижикти биче билир чорукту дүрген узуткаарының ажылынга идепкейлиг киржилгени хандырар сорулга-биле боттарының хуралынга эрткен кыжын-на тускай айтырыгны чугаалашкаш, бижик бөлгүмнериниң культармейжилеринге дөрт комсомолчу башкыларны томуйлаан турган.

Культармейжи башкылар 40 кижини хүлээп алгаш, оларны билиниң аайы-биле дөрт бөлгүмге таарыштыр үскеш, кыштадыр, чазадыр үзүктел чок өөредип келгеннер. Часкаар чайын өөредилге программазын шуут доозуп, тус-тус бөлгүмнер аайы-биле шылгалдаларны чоруткаының түңнелинде, комсомолчу Дызырның башкылап турган улузундан 7 кижи, Сендажының—8 кижи, Сарбаакайның—6 кижи ажылдарны эки күүсеткеш, өөредилгени доосканының дугайында тускай шынзылгаларны ап үнгеннер. Үстүнде культармейжи башкыларның өөреникчилериндан Норжай, Сыгдыылай, Шоваа, Чыргыйты болгаш өскелер-даа бижикти шыырак билир: номчуурдаа, бижиир-даа, апарганын көргүскеннер.

Ынчаарга культармейжи Хүрен бодунуң бөлгүмүнге программаның эртиишкинин чедиишкинниг доосса-даа, ынчаарда хенертен аараан ужурунда өөреникчилери-биле шылгалда эрттирип шыдавайн барган. Хүрен бөлгүмнүң шылгалдазын чоокта чаа чоруткан, түңнели база эки болуп турар. Ол школаның үстүнде көргүстүнген башкылары бижик өөредилгезиниң ажылын бо өөредилге чылы эгелээри билек-ле база үргүлчүлеп чорудар деп турар.

А. ЧАДАМБА.

—⊙—

Кышка белеткел

Өвүр районнуң «Торгалыг» көдээ ажыл-агый артелиниң кежигүшү эш Сүндүү 1951—1952 чылдарның кыжынында колхозтуң хоюн кончуг эки чыл ажырган. Бо чылын 156 хойдан 178 хураганны бүрүн камгалап алган. Ам бодунга онаашкан хой малын чайгы одарда семиртпишаан, кышкы белеткелди чорудуп турар.

Эш Сүндүү кыштаг кажааларның көрженин коптарып, өдекти бөлүп, кургадып, кажааларның сыбак черлерин септеп чылыглап турар. Малдың кышкы чеминге 5 га черниң сигенин кескеш, оон 4 улуг сараат сигенни тургузуп алган. Ол болза, мурнакчы хойжунуң кышка удур белеткелдиин, ооң колхозчу мал ажылы дээш бердинген үлегерлиг ажылын колхозтуң кежигүннери үнелеп көрүп турар.

Т. ҚЫЗЫЛ-ООЛ.

Областың мергежилдиг боду ажылдап чоруур чурукчуларының бир дугаар делгелгези

1951 чылда Москвага болуп эрткен Республиканың Чурулга делгелгези Россия федерациязының чогаадылга уран-чүүлүнүң улуг өзүүшкүнүн көргүскен. 1951 чылда болуп эрткен Чурулга делгелгезиниң көргүскен эң үнелиг чүүлү болза, келген чуруктарның темазының байлактыы болгаш совет кижилерниң маадырлыг күш-ажылын болгаш төрээн чурттуң бойдузун шынчы, уран-чечен долу үнелии-биле чуруп көргүскени болур. Чурт чурулгазының талазы-биле бедик үнелелди алган чуруктар болза, Курейканы болгаш Туруханның төөгүлүг черлерин көргүскен чуруктар болур. Ол черлер болза, Улуг Сталинның ады-биле холбашкан черлер болур. Ол чуруктарны Красноярскиниң аныяк чурукчузу Ряузов күүседип кылган. Талантылыг аныяк чурукчу ол чуруктарны кылырда Курейка болгаш Сольвычегодскиге боду-биле кашдаа барып чедип тургаш, ооң түңнелинде ындыг шынчы, уран-чечениидаа бедик үнелиг чурукту тургузуп шыдаан. Ол чуруктарны ам үеде Күрүнеиң Третьяковский галлереязында кадагалап турар.

Чурт чурулгазының чогаалдарының аразында Свердловскийниң чурукчузу Семеновтуң чуруу база бедик үнелелди ап турар. Ооң ажылдарында Урал хоорайның тудуушкун ажылдары кайгамчык экизи-биле көргүстүнген.

Оон ынай чурукчу Якуповтуң «Сталин Турухан шөлүлгезинде», Корчагиниң «Эң-не баштай», Куров биле Шапошниковтуң «1885 чылда Морозов стачказы», Данилиниң «Колхозта комсомолчулар болгаш аныяктарның бригадазы» болгаш Титковтуң «Алтайның маадырлыг тоолдары» деп чогаалдары көрүкчүлерни улуу-биле өөртүп турар.

Портрет-чуруктарның иштинден Челябинскиниң чурукчузу Фехтнериң кылганы ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады болгаш алдарлыг кан хайылдырыкчызы Амосовтуң портрет-чуруу көскү черни ээлеп турар.

ВЦСПС-тиң доктаалын ёзугаар 1952 чылда эрттирер деп турар боду ажылдап чоруур чурукчуларның делгелгези болза, чурулга уран-чүүлүн улам-на хөгжүдер херекке улуг базымны кылыр ужурлуг. Боду ажылдап чоруур болгаш мергежилдиг чурукчуларның ажылдарының делгелгезин областа август, сентябрь айларда эрттирерин областың уран-чүүл килдизи болгаш областың уран-чүүлдер Бажыны чарлап турар. Делгелгени областың төвү Кызыл хоорайга эрттирер.

Чурукчуларның область делгелгезинге боду ажылдап чоруур чурукчулардан аңгыда мергежилдиг чурукчулар: Дёмин, Ливертовский, Камзолов, Ланзы, Кузнецов, Тасоол, Безнутров, Костромотин болгаш өскелерниң ажылдарын база киирип көргүзер.

Делгелгеге үс, акварель, карандаш, сангина, хөмүр-биле кылып күүсеткен чуруктарның чогаалдарын база киириштирер. Ол ышкаш аңаа графиктерниң болгаш декорация уран-чүүлдериниң ажылдарын, скульпторларның чогаалдарын база киириштирер. Ортта мрамор, ыяш, даштан чонган, сөөк-биле чазап кылган, металл-биле куткан, пөс чүүлдеринге чараштыр даарап кылган ажылдарның көргүзүглерин база хүлээп алыр.

Боду ажылдап чоруур болгаш мергежилдиг чурукчуларның ам болур деп турар область делгелгези болза, бистиң чурукчуларывыстың бедик идеялыг болгаш долу үнелиг уран-чурулгаларны тургузарынга улуу-биле дузалаар. Ол делгелгеге кирер чуруктарның темазы хөлчок байлак. Бистиң совет улустуң коммунизм тургузуушкуну дээш магалыг чаагай маадырлыг демиселдери, делегейге тайбын дээш демисел, областа колхоз тургузуушкунунуң айтырыглары болгаш бистиң колхозчу көдээвистиң чедиишкиннери, областың бойдузунуң талазы-биле чуруктар болгаш ажыл-агый база культураның чечектелиишкининиң хөй янзы байлактыг темалары ол чуруктарның темаларынга кирер болгаш бистиң мурнакчы кижилеривис делгелгеге кирер чуруктарның маадырлары болур.

Л. ДМИТРИЕВ,
Областың уран-чүүлдер килдизиниң эргелекчизи.

Хүлээлгезин ак-сеткилдиг күүседип турар

Тожу районнуң саң килдизиниң Сыстыг-Хем сумузунда үндүрүг агентизи Шынмыржаа ол ажылга 1946 чылдан эгелеп ажылдап келген болгаш бо аразында хүлээлгезин ак сеткилдиг күүседип турар.

Эш Шынмыржаа 1951—1952 чылдарда күрүне чээшкининге бижидилгениң акша чыылдазын хуусаазының бетинде күүсеткен болгаш көдээ ажыл-агый үндүрүүн, күрүне страхованиениң төлевириниң чыылдазын хуусаа бетинде күүсеткеш, районнуң саң ажылдакчыларының социалистиг чарыжының тиилекчизи болуп турар. Эш Шынмыржаа чонбиле ханы харылзааны тудуп, тайылбыр массалыг ажылды чорудуп турар.

Бодунуң ак сеткилдиг кызымаккай ажылы-биле эш Шынмыржаа сумунуң чонунуң хүндүлелин чедип алган.

В. ТАМДЫН-ООЛ.

Партия кежигүнүнүң бедик ады

Коммунистиг партияның бүгү төөгүзү, бүгү маадырлыг оруу болза, ажылчын аңгының, бүгү ажылчы чоннарның хереэнге ак сеткилдиг бараан болурунуң үлегери болуп турар. Совет улус коммунистиг партияны бодунуң шылгатынган удуртукчузу, бистиң үениң угааны, алдары болгаш арын-нүүрү кылдыр көрүп турар. Коммунистиг партия—совет ниитилелдиң организакчы болгаш башкарыкчы күжү, ооң политиказы совет тургузугның амыдыралчы үндезини болуп турар.

Ажылчын аңгы биле ажылчы тараачыннарның эвилелин организастааш, Ленин—Сталинның партиязы болза, 1917 чылдың октябрь революциязының түңнелинде капиталистерниң болгаш помещиктерниң эрге-чагыргазын дүжүр октаарын, пролетариаттың диктатуразын организастаарын, капитализмни узуткаарын, кижини кижи мөлчүүр чорукту чок кылырын чедип алган болгаш социалистиг ниитилелди тургузарын хандырган.

«Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының ам кол сорулгалары болза, социализмден коммунизмче чоорту шилчилгениң аргазы-биле коммунистиг ниитилелди тургузары, ниитилелдиң материалдыг болгаш культурлуг деңнелин соксаал чокка бедидери, ниитилелдиң кежигүннерин интернационализмниң ёзузунга кижизидери болгаш бүгү чурттарның ажылчы чоннары-биле акы-дунмалышкы харылзааларны тургузары, дайзыннарның агрессчи хөделиишкиннериндеи Советтиг Төрээн чурттуң идепкейлиг камгалалын бүгү хемчеглер-биле быжыглаары болур» деп партияның өскерткен Уставының төлевилелинде чугаалап турар.

Коммунистиг партия тиилеп-даа келген, тиилеп-даа турар, чүге дээрге, ол ажылчы чоннарның миллионмиллион массалары-биле сырый харылзаалыг, күзел-соруунуң чаңгыс-аай чоруу-биле, хөделиишкининиң чаңгыс эптиг чоруу-биле, сагылга-чурумнуң чаңгыс-аай чоруу-биле каңнатынган. Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы — ажылчын аңгының, ажылчы тараачыннарның болгаш ажылчы интеллигенцияның кижилеринден организастатынган бир аай бодалдыгларның — коммунистерниң эки-тураның дайынчы эвилели болур.

Партияның организакчылары болгаш баштынчылары Ленин биле Сталин партияны быжыглаарының дугайында кезээде каччаар-даа аажок улуг сагыш салып келгеннер. **«Партия кежигүнүнүң адын болгаш ужур-дузазын бедидир, бедидир база улам-на бедидир көдүрер деп чүткүүр ужурлуг бис...»** деп В. И. Ленин чугаалаан.

Коммунистер дээрге, боттарының бүгү күштерин, билиглерин, энергиязын ажылчы чоннарның аас-кежии дээш, коммунизм дээш демиселдиң хереэнге берип турар, бистиң үениң мурнакчы кижилери-дир. Бергелерни ажып тиилээринге, салдынган сорулганы чедип алырынга олар кажан-даа, каяа-даа туруштуг болгаш маадырлыг чоруктуң үлегерин көргүзүп турарлар.

«Бистер, коммунистер, — онза бүдүштүң кижилери бис. Бистер онза материалдан быштынган бис. Бистер—улуг пролетаржы стратегтиң армиязы, эш Ленинниң армиязы болуп турар кижилер бис. Ол армияга турар алдар дег бедик чүве чок. Үндезилекчизи болгаш башкынчызы эш Ленин болур партияның кежигүнүнүң ады дег бедик чүве чок» деп эш Сталин 1924 чылдың январьда Советтерниң II Бүгү-эвилел съездизинге чугаалаан.

Коммунистиг ниитилелди тургузарының талазы-биле бистиң партиявыстың мурнунда туруп турар чаа сорулгалар болза, партия кежигүннериниң партияның хереэ дээш харыысалгазын бедидерин негеп турар. Партияның өскерткен Уставының төлевилелинде партия кежигүннериниң хүлээлгелерин тодарадып турар. Съездиге холбаштырган ВКП(б) ТК-ның документилерин партия организацияларында чугаалажып көрүп турары болза, партияның өскерткен Уставында формулировкалатынган партия кежигүннериниң хүлээлгелерин болгаш эргелерин партияның калбак массалары чаңгыс эп-сеткил-биле чүүлдүгзүүп көрүп турар деп чүвени көргүзүп турар.

Коммунистиң бир дугаар хүлээлгези болза, партияның күжүнүң болгаш күчү-шыдалдыының кол чүүлү болур партияның чаңгыс эвин бүгү хемчеглер-биле камгалаары болур. Партия кежигүү партияның шиитпирлерин күүседири дээш идепкейлиг демиселчи болур ужурлуг. Партияның шиитпирлери-биле чүгле чөпшээрежири коммунистке четпес. Ооң хүлээлгези—ол шиитпирлерни амыдыралга ботгандыры дээш демисежири болур. Партияның шиитпирлерин коммунистерниң идепкей чок болгаш ёзу барымдаалап көөр чоруу партияның дайынчы чоруун сулараадыр болгаш партияның хүрээлеңинге турарынга ынчангаш канчап-даа таарышпас деп өскерткен Уставта демдеглеп турар.

Коммунистерниң хүлээлгези—ол кандыг-даа участокка турза, күш-ажылга кезээде үлегерлиг болуру, бодунуң бүдүрүлгечи, ажылгыр мергежилин үзүктел чок бедитпишаан, бодунуң ажыл-хереэниң техниказын шиңгээдип алыры болур. Үлетпүр бүдүрүлге черинге, колхозка, албан черинге — коммунист кижи каяа-даа турган, күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөр чоруктуң үлегерин көргүзер ужурлуг, база массаларның чогаадыкчы инициативазын илередир, социалистиг чарышты улам ыңай калбартырынга дузалаар бүгү-ле чаа, мурнакчы чүүлдериниң инициатору, эгелекчизи, пропагантизи болур ужурлуг. Коммунист болза, бистиң советтиг Төрээн чурттувустуң алдары дээш чаа-чаа күш-ажылчы маадырлыг чоруктарже массаларны бодунуң үлегери-биле сорук киирер хүлээлгелиг.

Бистиң партиявыс болза, бодунуң бүгү-ле ажыл-чорудулгазынга марксизм-ленинизмниң улам тиилеп турар теориязын удуртулга болдуруп турар. Бодунуң медерелдиг чоруун бедидер, марксизм-ленинизмниң үндезиннерин шингээдип алыр дээш кызымаккай ажылдаарын коммунист бүрүзүнден партия негеп турар.

Коммунист болуру дээрге, кандыг-даа — улуг болгаш биче-даа ажылхеректерге партияның болгаш күрүнеиң эрге-ажыктарын камгалаары, партияның болгаш күрүнеиң сагылга-чурумун сагыыры болур. Бистиң партиявыста коммунистерниң кандыызынга-даа бир дөмей, оларның ачы-хавыяазы болгаш албан-дужаалы хамаан чокка чаңгыс сагылга-чурум, чаңгыс хоойлу туруп турар. Өскерткен уставтың төлевилелинде айтып турары болза, партияның болгаш күрүнеиң сагылга-чурумун үрээр чорук партияның хүрээлеңинге турарынга таарышпас.

Партияның мурнунга ооң ак-сеткилдиг болгаш шынчы болур чоруу болза, коммунистиң быжыг шынары ол болур. Коммунист болза, партияның, күрүнеиң, ажыл-агыйның ажылдарының кандыг-даа участоктарында ажыл-херектиң херек кырында кандыг туруп турарын партиядан чажырар эргези чок. Партия болза, бодунуң хүрээлеңинге мегечилерни тудуп тургуспас-даа, чүге дээрге ындыг кижилер партияның идегелин оскунар, коммунистериниң хүрээлеңин мораль талазы-биле сандарадыр.

Партияның болгаш чазактың директиваларын ак-сеткилдиг, шынчызы-биле боттандырып шыдаар, ол директиваларны боттандырып чорудар чорук болза, ёзу барымдаалаашкыны эвес, а алдарның хереэ, партияның мурнунга бүгү-ле бедик хүлээлгениң хереэ деп көөр хөй санныг кадрларны партия өөредип тургускан. Ындыг-даа болза, партияның, советтиң, ажыл-агыйның дыка хөй организацияларында кадрларны шилип алырын шын эвес чорудуп турары улуг четпес чорук деп чүвени билзе чогуур. Партияның дааскаңы кандыг-даа албан-ажылга кадрларны оларның политиктиг болгаш ажылгыр шынарларын барымдалап, шын шилип алыр дугайында партияның айтыышкынын чайгылыш чокка күүседирин коммунистерден партияның өскерткен Уставы негеп турар. Ол айтыышкыннарны үрээр, ажылдакчыларны таныш-көрүш, хууда бердингенин, кады чер чурттуун болгаш төргүл-төрелин барымдаалап шилип алыр чорук, партияга турарынга таарышпас.

Бистиң партияның күжү болза, шүгүмчүлелден кортпазы болгаш бодунуң четпестерин шүгүмчүлээнинден оон-даа бурунгаар шимчээлекинге күштү чыып ап турарында. Партияга боттарының бердингениниң дугайын бар шаа-биле алгыржып турза-даа, а херек кырында адаандан өрү шүгүмчүлелдерни эрттирбейн, ону дуй шаап турар коммунистер бисте ам-даа бар. Бот-шүгүмчүлелди кызып-кыйып, ону истепсүрер чоруктар-биле кээргел чок демиселди чорудар херек деп эш Сталин өөредип турар.

Партия кежигүү болза, «бот-шүгүмчүлелди болгаш адаандан шүгүмчүлелди калбарттыр, ажылда бар четпестерни илередир болгаш оларны узуткаарын **чедип алыр, ажылда** бар чедиишкиннерге байырлап тайбыңзыраар болгаш оожуургаар чорукка удур демисежир. Шүгүмчүлелди кым-на дуй шавар, ону байырлаашкын-биле болгаш мактаныышкын-биле солуур болдур, ол партияның хүрээлеңинге туруп шыдавас» деп партияның өскерткен Уставының төлевилелинде чугаалап турар.

Бистиң партиявысты болгаш совет күрүнени улам-на быжыглаарының эң чугула чүүлдери болза, коммунистерниң бедик серемчилелдиг болуру, дайзыннарның бүгү-ле, кандыг-даа шургуушкуннары-биле эптеш чок демисежири болур. Коммунистерниң аразында политик талазыбиле кошкак болгаш аазатпай, партияның болгаш күрүнеиң чажыттарын сандарадыптар чоруктарның барымдаалары эвээш эвес бар, ынчангаш ындыг чорукту болдурбазы чугула. Кандыг-даа участокка, кандыг-даа байдалдарда политиктиг серемчилелдиг турары коммунист бүрүзүнге албан болур. Партия кежигүү партия болгаш күрүне чажыттарын кадагалаар хүлээлгелиг.

Партия кежигүүнге бедик болгаш харыысалгалыг хүлээлгелерден аңгыда, аңаа ол ышкаш улуг эргелерни база берип турар. Партия Уставының төлевилелинде чугаалап турары болза: партияның политиказының айтырыгларын партияның хуралдарынга азы партияның парталгазынга хостуг болгаш ажылишчи чугаалажырынга киржир, партияның хуралдарынга партияның кандыг-даа ажылдакчызын шүгүмчүлээр, партияның органнарынга соңгуур болгаш соңгудар, ооң ажыл-чорудулгазының болгаш аажы-чаның дугайында шиитпир үндүрүп турар бүгү-ле таварылгада бодунуң киржирин негээр, Совет Эвилелиниң Комунистиг партиязының ТК-зынга чедир партияның кандыг-даа чадазынга кандыг-даа айтырыг болгаш билдириишкин-биле айтырыгны тургузар.

Бүгү-ле черлерде партияның XIX съездизинге белеткенир чорук болза, бистиң улустуң төрээн коммунистиг партияга ынакшылының болгаш бердингениниң көргүзүүшкүнү болуп турар. Ленин — Сталинның партиязының шылгарангай удуртулгазы-биле коммунизм тургузарының улуг хереэнге бүгү күжүн бээринге боттарының беленииниң дугайын совет улус илередип турар.

(«Правданың» мурнуку чүүлүндеи).

БАШКЫЛАРГА БОЛГАШ АДА-ИЕЛЕРГЕ ДУЗАЛАМЧЫ

БАШКЫ БОЛГАШ ШКОЛАЧЫНЫҢ ӨГ-БҮЛЕЗИ

Ам үеде бистиң чурттуң бүгү школаларында чаа өөредилге чылынга хынамчалыг белеткел дооступ тураг. Школаларны болгаш оларның өөреникчилерин чогуур өй-шаанда үлегерлии-биле белеткендирген чорук, өөредилге чылының организастыг үргүлчүлээшкининге болгаш чаа өөредилге чылында школаларга өөредилге-кижизидилгелиг ажылды чедиишкиннинг шиитпирлээринге хамыктың чугула ужур-дузалыг.

Чаа өөредилге чылы эгелээни-биле чергелештир башкы бүрүзү кандыг-кандыг темаларга беседаны чорударыл, кым деп өөреникчиниң өг-бүлезинге баштайгы ээлчегде баарыл, кандыг айтырыгларны шиитпирлээринге ада-иелериң активин дузалаштырып киириштирерил дээн чижектиг, ада-иелер-биле чорутса чогуур ажылдың планын боданып эгелээр. Өөреникчилериң чедиишкинниг өөредилгези үүгле башкыдан эвес, харын ада-иелериң талазындан база улуу-биле хамааржыр дээрзин мен он чылдыг башкы ажылымның дуржулгазындан бүзүреп көрдүм. Ада-иелер школа-биле тудуш харылзаалыг болган тудум-на, олар школаның хуралдарынга үзүктел чок кээп, педагогиктиг темаларга хамаарышкан лекцияларны сонуургалдыы-биле дыннап, ынчангаш олар боттарының ургуларын дээрезиби-биле кижизидип, ооң-биле школага улуг дузаны чедирип шыдаар деп үүве практикадан көстүп турар. Ооң барымдаазы кылдыр дараазында ийи чижекти киирип болур. Павловтуг кезектиң өг-бүлезинде 5 школа назылыг уруглар бар. Оларның адазы ургуларының амыдырал, чурттал-газын сонуургавас, школага барык-ла келбес, келдиртирге харындаа ынавас турган. Қажан ооң ургуларының дугайын Павловка чугаалааргa, холдарын чада туткаш: «Мен канчаар мен оларны? Оларны хайгаараар шак менде чок» деп сердежок харыылаар турган. Бир эвес адазы каржы аажы-чаныг, ургуларынче кичээнгей салбас болза, оң уруглары адазының негелдезин күүсетпес дээрзин үстүнде чижек менээ көргүскен.

Чайын бүгү-ле уруглар ада-иелери-биле кады шөлче үнүп, азы пионер лагерьлеринге чыл санында-ла чоруп турган болза, эш Павловтуң уруглары хөй нургулуунда-ла хоорай кезип, тенектенип чайлаар турган. Өске-биле чугаалаарга, ооң уруглары хайгааралдан дашкаар байдалга туруп келгениниң өг-бүленің кижизидилгези четпес түннелге таваржып турар. Шак ындыг ада-иелериң уруглары школа ажыдыышкынының үезинде өөредилгеже тура чок эгелеп кирер. Чай дургузунда олар турازында байдалга чанчыгып калганы-биле школа режиминге хөнүчоктанып, ону үрээр чүүлдерни хөйү-биле болдуруп турар. Ындыг өөреникчилер өг-бүлезинге чагыртпас, улузунуң сөс-домаан дыннавас байдалга чанчыгып, ооң ужурундан башкының берген онаалгазын күүсетпес, сагылга-чурум үрээр, өөредилгези багай болур чорукка чедер.

Қазанцевтиг кезектің өг-бүлезин чижекке ап көрээли. Оларда шупту 8 уруглар бар. Улуг уруу Надежда Кызылдың башкы училищезинде, оон бичези — Валя 8 класста оон бичези — Фая 6-ты класста оларның дунмалары Таня, Зина эге школаның 2-ги, 3-кү классларында. Олар шупту эки өөрепип келген. Эрткен үш чылдарның дургузунда Қазанцевтиг кезектің ургуларының сагылга-чуруму четпес дээр дугайында чаңгыс-даа башкы хомудал үндүрүп көрбээн. Қазанцевтериң ургуларының үлегерлиг сагылга-чуруму, эки өөредилгези оларны өг-бүлеге шын кижизидип турарының түннелин көргүзүп турар.

Өг-бүлеге тургустунган шынгыы чурум ургуларны эки чанчылга чоорту өөредип, эки шынарның характеринге кижизидер дээрзин Қазанцевтиң өг-бүлезиниң чижээ тодаргай херечилеп турар. Ындыг корум-чурум доктаатынган өг-бүленің ургулары, оларга кылып шыдаары-биле ада-иезиниң дааскан кандыг-даа ажыл херээн күзелдии-биле күүсеткен, ада-иезиниң бажың ажылыпка шыдаар шаа-биле дузалашкан турар.

Бижикти биче билир болза-даа, үстүнде сес ургларның иези Пелагея Александровна Қазанцева ажылга ынак болганы-биле ургларының өөредилгезин улуу-биле сонуургап, школага үргүлчү-ле кээп, башкылар-биле бо-ла сүмелешкен турар. Ол өг-бүленің бүгү кежигүннери шупту найыралдыг болгаш оларның бажыңына кире бээрге, эпчок, каржы сөстер черле дынналбас.

Ажылга-даа, амыдыралга-даа ада-иелериң ургларына бот үлегери ургларны школага шын кижизидер талазы-биле башкыга дузалаар болгаш өөреникчи бүрүзүнүң медерелинге коммунистиг ниитилелди тургузуп турар совет хамаатызы кижиниң моральдыг бедик шынарларын бар болдурарына деткимчени совет школага көргүзүп шыдаар. Ынчангаш ада-не бүрүзү өөреникчилерни өөредилге чылының эгезинден тура өг-бүленің шынгыы корум-чурумунга тудуп, оларга дааскан ажылды, берген айтыышкынны хажык чокка күүседир, чанчылды бар болдурарын ыяавыла чедип алза чогуур.

Е. ЛУБОШНИКОВА,
Кызылда № 5 школаның башкызы.

Сумуда почта тарадылгазы багай

Эрзин районнуң Качык сумузунда доктаамал почтальон чогундан район төвүнге келген солун, сеткүүл 2—3 айлар иштинде чагыдып алган ээлеринге келбейн турар.

Чоннуң чагыткан солун-сеткүүлүн болгаш чагаа харылзаазын чогуур өй-шаанда ээлеринге чедирип берип турар доктаамал почтальонну томуйлап тургузар талазы-биле суму Советі болгаш колхоз баштаар чери кандыг-даа хемчег албайн турары шын эвес.

К. ИДАМ-СЮРЮН.

Мал одарлаашкыны

Қаа-Хем районнуң «Победа» колхозунуң баштаар чери малдың күш-денгелин семиртиринге, ооң продуктулуун бедидеринге чайгы одарның ажыктын билгеш, чайгы үеде малды планныы-биле одарлаткан болгаш мал одарладыышкынын ам-даа үргүлчүледип турар. Малдың чүзүн бүрүзүнге эки одарларны үзүп тургускан болгаш мал ажылынга ынак, мергежилдиг колхозчуларны кадарчыларга томуйлаан.

Ажылчын чылгы малды Сой хемниң ол чарыында байлак үнүштүг, суг-суггаттыг одарда дуржулгалыг чылгычы эш Делгер-оол кончуг организастыг кадарып турар. Бүгү ажыл аъттарының күш-денгели эки болгаш оларны ам дүжүт ажаалгазынга киирип турар. Өөр чылгыны Белдир-Алаак деп черде кадарып турар. Чылгычы эш Чүдек-оол чылгының баш санын бо чылын 320 баш чедирер дээн болза, 328 чедир өстүрүп турар.

Колхозтуң саар инектерин Чайлаг-Алаакта одарладып турар. Янзы-бүрү оът-сигенниг эки одарга кадарып турар инектерден саап алыр сүт 10 хуу көвүдеп турар. Бүгү инек дыка семирип турар.

Чайгы одарның эгезинде хой малды хойжу эш Ундушпан Шивилиг деп черге кадарып турган, ам Улуг-Алаакта кадарып турар. Эш Ундушпан бо чылын 280 хураганны бүрүн камгалап ап, хой мал өстүрериниң планын дыка ажыр күүседип турар.

Колхоз баштаар чериниң болгаш партия организациязының талазындан мал ажылдакчыларының дугайында хүн бүрү сагыш салып турарының ачызында мал ажылын хөгжүдериниң планын ниитизи-биле 200 баш малга ажырып турар. Ол колхоз үүгле мал өстүреринің күрүне планын ажыр күүседир эвес, харын эш Сталинга чоруткан чагаада алган хүлээлгезин база ажыр күүседип турар.

М. КРАВЦОВ.

Херээженнер звенозу

Өвүр районда «Коммунизмче орук» колхозта коммунист Ичиңге баштаткан 11 кижилиг херээженнер звенозу бар. Олар колхозтуң өске звенолары-биле аразында социалистиг чарыштың керээлиглер.

Күш-ажылдың организастыг чуруму эки тургустунганындан олар мал чеми белеткээриниң үезинде 17,7 тонна эки шынарлыг сигенни кезип сарааттаан. Олар ам дүжүт алыышкынынга база-ла эки ажылдап турар.

Херээженнерниң ол звенозунда хүн нормазын 110—120 хуу күүседип турар Долаана, Акмал, Дарый ышкаш ажыл-ишке ак-сеткилдиг организакчылар хөй.

М. ЛАЙЗАА.

ВКП(б)-ниң болур деп турар съездизиниң дугайында даштыкы парлалганың бижип турары

АНГЛИЯ

ЛОНДОН. Партияның XIX съездизин чыылдырар дугайында ВКП(б) ТК-ның доктаалынче, 1951—1955 чылдарда ССРЭ-ниң хөгжүлдезиниң беш дугаар беш чыл планының талазы-биле партияның XIX съездизиниң директиваларының төлевилелинче база партияның өскерткен Уставының төлевилелинче бүгү солуннар улуг кичээнгей салып турар.

ВКП(б)-ниң болур деп турар XIX съездизинге хамаарыштырган редакция үүлүнде «Дейли уоркер» солуннуң бижип турары болза: «Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының болур деп турар съездизи болгаш чаа беш чыл планы болза, бүгү делегейде политиканы билир бүгү кижилерге ханы сонуургалды хайныктырар. Совет Эвилелинден дашкаарда турар чаа демократияның чурттарында социализм тургузуп турар ажылчыннар болгаш тараачыннар, колонияларда хосталгалыг шимчээшкиниң демиселчилери, хосталга дээш демиселди үргүлчүлеп турар капиталистиг чурттарда ажылчыннар болгаш тараачыннар канчаар-даа аажок улуг сонуургалды илередирлер».

ССРЭ-ниң хөгжүлдезиниң беш дугаар беш чыл планының талазы-биле партияның XIX съездизиниң директиваларының төлевилелинге холбаштыр «Манчестер гардиан» солуннуң редакция үүлүнде бижип турары болза: «Оларның кол утказы болза, дайын соонда дөрт чылдың база эде тургузуушкуннуң беш чыл дургузунда Совет Эвилели хереглел бараааннарының бүдүрүлдезинче болгаш амыдырал деңнелдің бедидиишкининче улуг күштү салырыга белен болганының барымдаазы болуп турар... Дайын соонда Россия үлетпүр бүдүрүлдезинче кончуг улуг шураашкын кылган дээрзинге чыгзинер чылдагаан чок...»

Беш дугаар беш чыл планының талазы-биле Совет Эвилелинде бүдүрүлденің өзүлдезиниң саннарын көргүзүп, база ол ышкаш партияның өскерткен Уставының төлевилелин көргүзүп турар делгеренгей дыннадыгны Рейтер агентилели дамчыткан.

ФРАНЦИЯ

ПАРИЖ. ВКП(б)-ниң XIX съездизин бо чылдың октябрь 5-те чыылдырар деп ВКП(б)ниң Төп Комитединиң шиитпиринче Парижтиң солуннары улуг кичээнгей салып турар.

«Монд» деп буржуаз солун ВКП(б)-ниң ТК-зының шиитпириниң дугайында дыннадыгны парлавышаан, «Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XIX съездизин чыылдырарын даштыкы хайгаракчыларның хөй кезии «кончуг чугула болуушкун» кылдыр көрүп турар» деп айтып турар.

«Юманите» солун съездиниң мурнуу чарыының документилерин тодаргай бижип турар. Болур деп турар съездиниң дугайында солун мурнуку үүлдү бижээн. Чаа беш чыл планы болза, улус ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдериниң болгаш Совет Эвилелиниң ажылчы чоннарының материалдыг деңнелин бедидериниң кончуг улуг программазы болур деп айытпышаан, солуннуң бижип турары болза:

«Совет чурттуң болгаш ооң чазааның тайбынче күзел соруктуунга кым чигзинип шыдаарыл? Совет Эвилели тайбыңны үүгле күзеп турар эвес, харын тайбың камгалатынып болур деп үвеге идегээр...»

Чаа беш чыл планы болза, үлетпүр бүдүрүлдезин 70 хуу көвүдедирии, чоннуң амыдырал деңнелин 35 хуу бедидерин болгаш совет улустуң культурлуг деңнелин улам ынай бедидерин көрүп турар деп «Лифе-расьон» солун онзалап айтып турар.

«Съездини чыылдырары иштикдаа база бүгү даштыкы-даа талазы-биле кончуг улуг ужур-дузалыг» деп буржуаз солуннар айытпышаан, партияның XIX съездизин чыылдырар дугайында ВКП(б)-ниң Төп Комитединиң шиитпиринче база-ла кичээнгей салып турар.

Буржуаз солуннарның дыннадыглары болза, чаа беш чыл планы «шериг экономиказын күштелдирер сорулгалыг» деп антисоветтиг каржы чугаалар-биле үдетинип турар.

ИТАЛИЯ

РИМ. Партияның XIX съездизин чыылдырар дугайында ВКП(б)-ниң ТК-зының доктаалын солуннар калбаа-биле чыыдып турар. «Ленин—Сталинның өөрединиң тиилелгези» деп үүлүнде «Унита» солуннуң бижип турары болза: «Чаа беш чыл планы коммунизмниң оруунда төөгүлүг үе-чада болур». Беш дугаар беш чыл планы ССРЭ-ниң улустарының мурнунга «депшилгениң кончуг улуг перспективазын ажыдып турар» деп «Пазза» солун айтып турар. «Аванти» солун ВКП(б)-ниң XIX съездизин чыылдырар дугайында шиитпирни даштыкыда канчаар көрүп турар дугайында допчулалды парлавышаан, «Империалистиг дайын кыпсыкчылары болза, ССРЭ-ниң хөгжүлдезиниң чаа беш чыл планында илеретинип турар тайбының болгаш депшилгениң кончуг улуг программазының мурнунга дүвүрээзин-биле бүргей алдынган» деп айтып турар.

«Өртектерни үргүлчү кудуладыр-биле болгаш ажылчы чоннарның амыдырал деңнелин бедидери-биле чергелештир Совет Эвилелинге үлетпүр бүдүрүлдези дайын мурнундагы деңнел-биле дөмейлээрге 1955 чылда үш катап өзер.

Бодунуң XIX съездизинге большевик партияның кылып шыдаары мындыг түннелди капиталистиг чурттарның кайызы үндүрүп шыдаарыл? «Атлантиктиң» болгаш «Барыын чүктүң» пропагандистери бо айтырыгны канчаар харыылаарыл деп үвени билбестер» деп «Унита» солун бижип турар.

Италияның компартиязының чингине секретариниң оралакчызы Пьетро Секкьяның партияның XIX съездизин чыылдырар дугайында ВКП(б)-ниң ТК-зының шиитпиринге холбаштырган үүлүн «Унита» солун база парлаан.

Капиталистиг делегейде байдалбиле совет чуртта байдалды денневишаан, Секкьяның бижип турары болза: «Капиталистиг ниитилелде анархияның болгаш индивидуализмниң тергиидели база тергиидекчи бөлүктериниң ажык-кончаа сүрүүшкүнү болза, национал экономиканың көдүрлүүшкүнүнүң кандыг-даа планнарын боттандырарына шаптык ужураштырып турар. 5 чыл бурунгаар кылыр үвени баш бурунгаар көөрү анаа үүгле болдунмас эвес, харын дараазындагы неделяда кандыг бүдүрүлге хагдынган турарын база каш үүс муң ажыл чок кижилер дараазындагы айда бар турарын безин баш бурунгаар көөрарга чок. Ажыл төлевири дээш демисежип турар бүгү кижилер большевик партияның амгы съездизинден болгаш чаа беш чыл планындан боттарының бодап чоруур күзел бодалдарының боттаныышкынын: ниитиниң чаартылгазының түннелинде хандыртынган туруп болур бодунуң күш-ажылының үре-түннелдерин, культураның болгаш чаагай чоруктуң үре-түннелдерин ажыглаарын, адак сөөлүнде дарлал, хемдяллгени билбес хостуг улустар ыгыкаш чурттаарын көрүп гурарлар».

АВСТРИЯ

ВЕНА. Венаның парлалгазы ВКП(б)-ниң болур деп турар XIX съездизинге холбашкан үүлдерни болгаш дыннадыгларны хөйү-биле үндүрүп турар. «Бо съезд болза, чер бөмбүрзээнин алдының бир кезиинге социалистиг ниитилелди төөгүге бир дугаарында тургускан партияның, эртемниң болгаш бистиң үенин күрүне деятельдериниң кончуг улуг баштынчыларының — Лениннің — Сталинның партиязының съездизи болур» — «Эстеррейхише фолькештимме» деп солун бижип турар.

1951—1955 чылдарда ССРЭ-ниң хөгжүлдезинин беш дугаар беш чыл планының талазы-биле партияның XIX съездизинің директиваларының төлевилели-биле илергейленип турар ССРЭ-ниң хөгжүлдезинин перспективаларын айыткаш, солуннуң бижип турары болза:

«Атлантика блогунуң чурттарында хереглел улам кызырлып, кризистің демдектери чидигленип база ажыл чокталыр чорук өзүп турда, ССРЭ-ниң хөгжүлдезинин чаа беш чыл планы үлетпүр бүдүрүлгезин 70 хуу көвүдедирин көрүп турар.»

Үүгле австри коммунистер эвес, үүгле бүгү чурттарның ажылчын аңгызы эвес, харын бүгү депшилгелиг кижи төрелгетен съездиге белеткелди күжениишкинниг кичээнгей-биле хайгаарап турар деп ол солун түннелинде бижип турар.

(СЭТА).

Чылгы мал ажылынга күш-ажылды болгаш ооң төлевирин шын организастаар

Мал ажылынга учётту чурумчудары болгаш харыысалга чок чорукту узуткаары болза, мал ажылын хөгжүдериниң күрүне планын күүседириниң болгаш ооң шынарын эки-жидериниң чедиишкини болур. Ол болза, бүдүрүлгеге кижилерни канчаар тургусканындан, оларның күш-ажылын канчаар организастаанындан, эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедиишкиннерин колхоз бүдүрүлгезинге канчаар нептереткенинден, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң кол методу—социалистиг чарышты кайы хире калбак ажыглаанындан улуу-биле хамааржыр.

Көдээ ажыл-агыйның ажылдакчылары болгаш бистиң областың колхозчулары улустарның улуг баштынчызы эш Сталинга чоруткан бодунуң чагаазынга 1952 чылда бедиткен хүлээлгелерни алгаш, ону алдарлыыбиле күүседип турарлар. Ылаңгыя Өвүр, Эрзин, Чөөн-Хемчик болгаш Тожу районнарның көдээ ажылагый артельдери чылгы мал ажылының талазы-биле онза ылгалып турар.

Эрзин районнуң колхозтары 1952 чылда чылгы мал ажылын хөгжүдериниң күрүне планын 112,6 хуу, ооң иштинде кулуннар талазы-биле 117,5 хуу күүсеткен.

Бо районнуң колхозтарында чугаа сөс ажыл-херек-биле карышпайн турар. Чылгы малдың шынарын эки-жидер дугайында партияның болгаш чазактың салган сорулгаларын билбишаан, ооң баш сан талазы-биле өзүлдезиниң темпилерин кудулатпайн, үрелиг аксырларны тып алырын чыл-бүрүде көвүдедип, механизастатынган көдээ ажыл-агыйга ажыктыг шынарлыг аъттарны доруктуруп турар.

Чылгы малдың ферма бүрүзүнге үрелиг аксыр турар ужурлуг деп Совет Эвилелиниң Маршалы С. М. Буденный чугаалаан. Эрзин районнуң чылгычылары салган сорулганы күүседип шыдаан. Ам районнуң колхозтарында дон болгаш будённовчу уксаалыг 10 аксырлар бар. Ындыг аксырлар «Чаа орук» колхозта 3, «Сталинчы орук» колхозта—2, «Кызыл сылдыс» колхозта—2. Ол аксырлар дугайында негелде чыл келген тудум-на өзүп турар.

Колхозчу чылгычыларның күженишкининг күш-ажылының, чылгы малды өстүрер дээш оларның ынакшылдыг чоруунуң түннелинде олар колхоз бүдүрүлгезиниң өзулуг чаартыкчылары апарганнар.

Эрзин районнуң «Чаа орук» колхозта чылгы мал фермазының эргелекчизи Каваа Овааты, улуг чылгычы Қашка Дамба олар онза алдар сураглыг болуп турар. Олар элээн каш чылдар иштинде үре түннелдиг үлегерлиг ажылды көргүзүп турар. Чижээ, 1950 чылда чылгы мал өстүреринің күрүне планын 115 хуу, кулуннарныын 139 хуу күүсеткен, 110 белерден 106 кулуннарны алган, 1951 чылда күрүне планын ажыр күүседири-биле чергелештир олар 154 белерден 154 кулуннарны алган, ынчаарга бо чылын 200 кулуннар камгалап алыр деп хүлээлге алгаш, херек кырында 223 кулуннарны алган. Ол ышкаш Қызыл районнуң «Черби» колхозта улуг чылгычы Оңгар-оол база-ла кайгамчыктыг түннелдерни чедип алган. Эш Оңгар-оол ийи чыл иштинде бе бүрүзүнден бир-бир кулуннарны ап турар. Чижээ, 1951 чылда 41 белерден 41 кулуннарны, 1952 чылда 54 белерден 54 кулуннарны доруктуруп өстүрген.

Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозтуң колхозчузу М. Базыр-оол, Чаа-Хөл районнуң «Бурунгаар» колхозта О. Кечилек олар 1951 чылда болгаш бо-даа чылын база улуг чедиишкиннерлиг болуп турар.

Колхозтарның амыдыралының чаагай байдалының дугайында партияның болгаш Совет чазактың хүн бүрүдеги сагыш салыышкынының ачызы-биле бистің областың мал ажылдакчылары салдынган сорулгаларны чедиишкинниг күүседип турар.

«Мал ажылының бедик продуктулуун чедип алганы дээш колхозчуларны, совхозтар болгаш ажыт заводтарының ажылдакчыларын ССРЭ-ниң орденнери болгаш медальдары-биле шаннаар база Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры атты тыпсыр дугайында» ССР Эвилелиниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы чылгы мал ажылының дүрген өзүлдезиниң болгаш шынарын өкижидериниң талазы-биле ажылга улуг идиг болуп турар. Чылгы мал ажылын хөгжүдериниң күрүне планының чартык чылда күүселдезиниң түннелдери болза, чылгы мал ажылының мурнакчылары 1952 чылда улам-на хөй болурунуң дугайын чугаалап турар.

Көдээ ажыл-агый органнарының, тускай эртемниглериниң сорулгазы болза, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры деп аттың болгаш ССРЭ-ниң орденнери база медальдары-биле шаннаарының ажыл-агый болгаш политик талазы-биле ужур-дузазын аът ажаакчызы, чылгычы бүрүзүнүң, колхозчу чылгы мал ажылдакчы бүрүзүнүң медерелинге чедирери болур.

Областа чылгы мал ажылының мурнакчыларының саны көвүдеп, күрүне планы күүсетинип турар болзадаа, районнарның көдээ ажыл-агый килдистериниң, участоктарның, пунктуларның чамдык зооветеринар ажылдакчыларының харыысалга чок чоруунуң, ол ышкаш колхозтарда сан ажылдакчылары зоотехниктиг баштайгы учётту болур чогууру-биле чурумчутпаанының түннелинде колхозтарның мурнакчылары эки илеретинмейн турар.

Эш Щегольдуң улуг зоотехник болуп ажылдап турганы Эрзин районга зоотехниктиг баштайгы учёт чок болганындан, кыс малдың баш санын бригадага акт өзугаар быжыглаанындан, кулуннарны иелериндерге чарар үеде оларның барыышнынының дугайында акт чок болганындан Қ. Овааты, Қ. Қашка, Қ. Надыл ышкаш мурнакчыларны орденнер болгаш медальдар-биле шаннаар дугайында шиитпир үндүрүнмээн. Ындыг чорук өске-даа районнарда бар.

Зоотехниктиг баштайгы учёт чок чорук харыысалга чок болгаш төлевирде деңнелгелиг, колхозчу өнчүнү төтчеглээр, чылгы малдың каражаларын көвүдедир чоруктарны болдурар.

Чамдык колхозтарда аът ажаакчыларының ажыл төлевирин быжыглап онааган чылгы малдың байдалын барымдаалавайн төлеп турар. Ол болза, көдээ ажыл-агый артелиниң чижек Уставының кол принципинге удурланышкак болуп, чылгы мал ажылынга хора болуп, колхозтуң экономнуг чаагай байдалын үреп турар.

Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры деп бедик атты чедип алыр, ССРЭ-ниң орденнери болгаш медальдары-биле шаннадыр дээр болза, хамыктың мурнунда чылгы мал ажылының фермазында харыысалга чок чорукту узуткаары, чылгы малдың доктаамал фермаларын организастаары, оларда ажылдакчыларның халажып солжурун болдурбазы, кадрларны шыны-биле шилип алыры, ол ажылды билир болгаш аңаа ынак колхозчуларны тывары, күш-ажыл төлевиринге деңневирни болдурбазы чугула.

Ооң-биле чергелештир трудодеңнерни өй-шаанда санаары, санатынган немелде натура төлевирлерин бээри болгаш ажылда бедик көргүзүглер дээш күрүнеиң акша шанналдарын тыпсыры улуг ужур-дузалыг.

Бо бүгү болза, чылгы малдың бар баш санын акт өзугаар быжыглаары, бригадага инвентаризацияны чорудары, чаш төлдүң актылары, кулуннарны иелериндерге чарары болгаш оон-даа өске зоотехниктиг баштайгы учётту өй-шаанда чогуурубиле чурумчутканындан болдунар.

Ам чылгы малдың эдержилге кампаниязы болгаш белерниң кулуннаашкыны доозулганда чылгы мал ажылында харыысалгалыг үеде болза, чылыг болгаш тодуг кыштагладыышкынны тургузуп тургаш алдынган кулуннарны бүрүн доруктуруп өстүрери, чылгы мал фермаларының бригадаларын чылгычылар-биле четчелээри, бүгү ажылчын аъттарны аът дедиг-херекселдери-биле кады бүдүрүлге бригадаларынга, ынчаарга бригадалар иштинге тус-тус колхозчуларга быжыглап онаары болур. Чылгы малдың азырал, ажаалгазын эки билир колхозчулардан доктаамал аът ажылчыннарын тургузар. Бо бүгү болза, акт өзугаар кылдынган турар ужурлуг.

Улуг-Хем районнуң «Свобода труда» колхозта чылгы малдың үрелел фермазында болгаш бүдүрүлге бригадаларында күш-ажыл эки организастатынган, ында чылгы мал ажылының бригадазы чылгы малдың азырал, ажаалгазын эки билир, дуржулгалыг колхозчулардан четчелетинген. Оларның хөй кезии 5 чылдан ажыг үеде ажылдап турар, үрелел фермазында үрелел учёду эки тургустунган. Қолхозтуң чылгы мал фермазының бригадазы 1952 чылда Совет Армияның Фондузунга 7 аъттарны өстүрүп доруктуруп дужаагаш, 25 муң рубльди алган. Үрелиг аныяк малдың күскү шилилгезинин соонда колхоз бистің областың колхозтарынга 8 үрелиг аскырларны садар, ол болза, колхозка 50 муң рубль түннүг немелде орулга болур. Ферма эргелекчизи эш Багрецов, аът ажаакчызы эш Блинов олар ам чылгы малга эрткен чылга бодааргa элээн хөй эки шынарлыг чемнер белеткетинген.

Ол ышкаш Қаа-Хем районда Ворошилов аттыг колхоз, Танды районда «Революцияның чалбыыжы», «Қызыл партизан», Бии-Хем районда «Победа», «Қызыл тараачын» болгаш өске-даа колхозтар чылгы мал ажылын хөгжүдер талазы-биле көскү үлегер чижектиг болуп турар.

Бистің областың чылгы мал ажылдакчылары Бүгү-эвилелдің көдээ ажыл-агый делгелгезинге киржир эрге дээш социалистиг чарышты калбартыр, ажылга шиитпирлиг чедиишкинни чедип алыр ужурлуг.

Көдээ ажыл-агый органнарының ажылдакчылары, районнарның көдээ ажыл-агый килдистериниң зооветеринар участоктарының, пунктуларның тускай эртемниглери чылгы мал ажылынга социалистиг учётту чурумчудар талазы-биле колхозтарга бүгү талалыг дузаламчыны көргүзер, чылгы мал ажылында харыысалга чок чорукту болгаш күш-ажыл төлевиринде деңневирни узуткаарынга дузалаар херек.

Н. РАГУЛИН.

Улус демократиязының чурттарында

Кыдатта тарааны чедиишкиннии-биле белеткеп турар

ПЕКИН. Эрте бышкан дүжүттүн рисинин рыноктарда элбекшилдии-биле кээп сатынып турарының дугайын «Женьминжибао» солун медээлеп турар. Хунань, Цзянси, Гуандун болгаш Чжэцзян провинцияларда эрткен чылга бодаарга ристин дүжүдү бо чылын 10—20 хуу ажыг болуп турар. Күрүнеиің тараа компаниязының салбырлары болгаш кооперативтери рис садып алырынга чогуур үезинде белеткенип алган. Арыглатынган ристи июльда садып алыр планын чуртта 147 хуу күүсеткен, августун бирги декадазында рис садып алыр планын база ажыр күүсеткен.

Ол хемчеглерни чорутканының ачызында эрте бышкан дүжүттүн риси доктаамал өртектиг болган.

(СЭТА).

Польшада социализм тудуглары

ВАРШАВА. Польшаның катышкан ажылчын партиязының ай санында үнер теоретиктиг болгаш политиктиг журналы «Нове дрогинин» августа үнген дугаарынга Польшада социализм тудугларының дугайында Стефан Ендриховскийниң үүлүн парлаан.

Бүгү чурт тудуг ыяштары-биле шыптынган. Үлетпүрүн чаа бүдүрүлгелери, бажыңнар, эмнелге черлери, культура бажыннары болгаш школалар туттунмас черни Польшадан тывары берге. Чер болганна тудугга таарымчалыг деп ол үүлде бижип турар.

Улусчу Польшада туттунуп турар социализм тудугларының аразында бир дугаар черни металлургия бүдүрүлгелериниң тудуглары ээлеп турар. «Ново Гута» деп металлургия комбинадының тудуу алды чыл планының эң улуг тудуу болур. Комбинаттың бүдүрүлгелиг кезээ 475 гектар шөлдү ээлээр. Ол комбинат чылда 1,5 миллион тонна канны бээр ийикпе, азы дайын мурнунда Польшаның бүгү металлургия үлетпүрүнүн чылда кылып турганы канны бээр. «Ново Гута» комбинат амгы үениң совет машиналары-биле деритинип турар. Польшаның эрги металлургия бүдүрүлгелериниң деннели-биле алырга ажылчыннарының күш-ажылының бүдүрүхчүлүү маная 16 катап өзер.

Ченстоховта Берут аттыг металлургия заводу ийи дугаар улуг тудуг болур. Ол завод эрги «Ракув» деп металлургия заводунуң базазында тургустунуп турар. Ам ол завод калбарып турар болгаш чаачаа цехтер немежип турар.

Костюшко аттыг металлургия заводунда болгаш «Бобрек» деп металлургия заводунда улуг тудуушкуннар чоруп турар.

Польшада улуг-улуг металлургия бүдүрүлгелериниң тудугларының аразында катап тудуп турар кан заводу чугула черни ээлеп турар.

Металлургияга хереглээр чиг-эт базазын калбартырының сорулгазы-биле демир даш рудазын казып тыварының эрги шахталарын калбартып, чаа шахталарны тудуп турар.

Польша үлетпүрүнүн хөгжүлдези энергетиктиг базаның күчүлүг өзүлдезин база негеп турар. Алды чыл планын ёзугаар ээлээн каш электри станцияларын туткан турар болгаш калбарткан турар. Чамдык тудуглар, чижээлээрге, «Явоно—1» деп электри станциязы доостурунда чоокшулап турар.

Амгы үеде Дунаец хемде улуг суг шыгжамырының болгаш суг станциязының тудугларының төлевилелдерин ажылдап кылып турар. Ол болза, Буг болгаш Висла хемнериң кур-күштерин ажыглаары-биле тургустунар станция болур болгаш улуг суг станцияларының бирээзи болур.

Бо үстүнде ажылдарның хөгжүлдези дег хөгжүлде машина тудуунун, химия болгаш үлетпүрүнүн өскедаа адырларында база чоруп турар деп Ендриховский бодунуң үүлүнде демдеглеп турар.

Польшада социализмниң улуг тудугларынга Совет Эвилелиниң чедирип турар улуг дузаламчызын автор демдеглевишаан, польша-совет кады ажылдажылганын көскү илерээшкини болза, найыралдың символу—Совет Эвилелиниң күжү-биле болгаш хөреңгизи-биле тудуп турар Варшавада культураның болгаш эртемниң Ордузу болур деп демдеглеп турар.

Оон ынай ол үүлде чугаалап турары болза, улус демократиязының чурттары—Чехословакиядан, Венгриядан, а ол ышкаш Герман Демократтыг Республикадан ап турар дериг-херекселдер база ол чурттар-биле эртем-техниктиг кады-ажылдажылгалар Польшага улуг ужур-дузалыг болуп турар.

(СЭТА).

Польша Улус Республиканың сейминге болур соңгулдаларның мурнуу чарыында

ВАРШАВА. Сеймге болур соңгулдаларның талазы-биле Күрүненің соңгулда комиссиязын тургузарының дугайында Күрүне Чөвүлелинин шиитпирин август 28-те польша парлалга парлаан.

Польша Улус Республиканың сейминге болур соңгулдаларның талазы-биле соңгулда хоойлузун чугаалажып көөрүнге алдар болдурган ажылчы чоннарның хуралдары Варшаваның, Люблиннин, Катовицтиң болгаш чурттуң өске-даа хоорайларының бүдүрүлгелеринге болгулаан.

Чажыт бадылаашкынныг бүгүнити, дорт болгаш деңгеңгулдаларны көрүп турар хоойлуну, ынчангаш парламентиже улустуң эң эки төлээлекчилерин соңгуурун хандырып турар ол хойлуну ажылчыннар, инженерлер, техниктер, эртем ажылдакчылары, күрүненің албан-хаакчыттары изии-биле деткип турар.

(СЭТА).

Болгарияда чер ажылының күрүне ажыл-агыйлары

СОФИЯ. Болгарияның көдээ ажыл-агыйының социалистиг чаартылгазынга чер ажылының күрүне ажыл-агыйлары улуг рольду ойнап турар.

Амгы үеде күрүненің чер ажылының 103 ажыл-агый черлери бар. Оларның барык-ла бүгү хову ажылдары механизастатынган. Эрткен чайын чер ажылының күрүне ажыл-агыйларынга комбайннар-биле кызылтас дүжүдүнүн 85 хуузун ажаап алган. Чер ажылының күрүне ажыл-агыйларының ажылдакчылары мурнакчы совет агротехниканың чедиишкиннерин калбаа-биле ажыглап турар.

Оон ачызы-биле чер ажылының күрүне ажыл-агыйлары бедик дүжүттү чедип ап турар. Чижээ, Коларовград околийде Василь Коларов аттыг чер ажылының күрүне ажыл-агыйлары ниити шөлү 3 муң декар (бир декар 0,1 га-биле деннежир) черниң декар бүрүзүнден ортумаа-биле 244 килограмм кызылтасты ажаап алган.

(СЭТА).

Испан патриоттарның конференциязы

МОНТЕВИДЕО. Тайбың талалакчылары—испаннарның конференциязы Монтевидеога бодунуң ажылын август 25-те дооскан. Тайбың дээш, Испанияны фашистиг ёзу-чурумдан болгаш америк империализмден камгалаары дээш демиселдерин күштелдиреринче угланган элээн каш шиитпирлерни конференция үндүрген.

Конференция болза, тайбың камгалалынга улустарның конгрезин чыылдырар дугайында Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң шиитпирин чаңгыс эп-сеткилдиг үүлдүг деп көрген болгаш конгресске идеокейлиг белеткелди чорударынче бүгү испан тайбың талалакчыларын кыйгырган. Франкога болгаш америк империалистерге удур демисежип турар маадырлыг испан улуска байыр чедирип турар тускай резолюцияны конференция хүлээп алган.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Улустуң армиязының Кол командылалының август 28-те медээлээни болза:

Эрткен хүннүн дургузунда фронтуларга онза өскерлиишкиннер болбаан. Тус-тус участоктарга ол черлеринге ужур-дузалыг тулчуушкуннар болгулаан.

Август 28-тин дүнезинде элээн каш он америк дүнеки бомбардировщиктер барык-ла ийи шак дургузунда Пхеньянның кыдыгларышын тайбың чурттакчыларлыг пунктуларын бомбалаан.

Август 28-те адыгжы-аңчылар дайзынның ийи самолёдун аңдара аткан.

(СЭТА).

Америк ужар-чүүлдүң Пхеньянны чаа араатанзыг бомбалааны

ПХЕНЬЯН. Америк ужар-чүүл Пхеньянны, Аньчжуну, Вонсаны болгаш өске-даа корей хоорайларны дүнеки кадыг-дошкун бомбалаашкынга таварыштырарын үргүлчүлеп турар. Август 24-те дүне «Ужар шивээ» деп хевирниң он ажыг аар бомбардировщиктери Пхеньянче база катап халдаашкын кылган болгаш хоорайның барыын кезиинин чурттакчылыг районнарын бомбалаан. 250 ажыг бомбаларны октаан. Ол халдаашкынның түнелинде тайбың чурттакчыларның дыка хөй тудуглары болгаш чер бажыңнары үрелген болгаш өртенген. Дыка хөй херрээженнер, уруглар болгаш кырганнар өлген болгаш балыгланган.

Кореяның Төп телеграф агентилели август 24-те дүне болган Пхеньянның дүнеки бомбалаашкынның дугайын медээлевишаан, бижип турары болза: Пхеньянны болгаш республиканың өске-даа хоорайларын араатанзыг дүнеки бомбалаашкынга таварыштырбышаан, америк өлүрүкчү генерал Кларк Соңгу Кореяның 78 хоорайларын чок кылып узуткааны-биле америк эжелекчилерниң фронтуга чидирген когаралдарын оон-биле дуглап алырын күзеп турар. Америк өлүрүкчүлерниң корей черге чоруткан бужар-баңк үүлгедиглеринге корей улус киленнээшкин-биле удурланып турар болгаш америк өлүрүкчүлерниң кандыг-даа араатанзыг үүлгедиглери оларның эжелекчилерни чедиишкиннинг тиилээринче күзел-соруун сып шыдавазын медеглеп турар.

(СЭТА).

Кыдат Улус Республиканың агаар кызыгаарын америк самолёттарының база катап чөрчээни

ПЕКИН. Шэньяндан (Мукден) Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң дамчыдып турары болза:

Америк агрессорларның самолёттары Соңгу-Чөөн Кыдаттың агаар кызыгаарының иштинче киир ужарын үргүлчүлеп турар.

Июль 25-тен август 25-ке чедир үениң дургузунда 822 самолёттар 172 бөлүк болуп алгаш, Аньдун, Бэньси, Синьбин, Циньюан, Сифын, Цзиан, Тунхуа, Хуаньчжи, Фожчэн, Куаньдян, чанбай, Чжуанхэ (Ляодун можу), Тумынь хоорайларның болгаш Гирин можунуң Хульгунь уездизинин кырынга ужуп келгеннер.

Америк ужар-чүүлдүң бо чорудулгалары улам-на өнчүк-чөңгээлиг болуп турар. Чижээ, август 1-де 84 америк самолёттар 17 бөлүк болуп алгаш, Андун, Цзиан, Тунхуа, Чжуанхэ, Хуаньтжэн, Фынчэн хоорайларның болгаш Ляодун можуда Куаньдян хоорайының кырынче разведка чоруткан.

Август 3-те 42 америк самолёттар сес бөлүк болуп алгаш Тумынь хоорайның болгаш Гирин можунуң Хуньчунь уездизинин кырынга разведка чорутканнар.

Август 4-түн соонда америк самолёттар Кыдаттың агаар девискээринче улам ханылап кириш эгелээннер. Чижээ, август 5-те дорт америк самолёттар Синьбин, Циньянь болгаш Сифын уездилернин, Ляодун можунуң кырынга көзүлген болгаш разведка чорудуп дээскиндир ужуп турганнар. Август 16-да база дорт америк самолёттар Бэньсиниң мурнуу талазында Ляодун можуда Аяньшангуань пунктунуң кырынга көзүлгеннер.

Кирип кээп турган самолёттар кыдат девискээрни бомбалап болгаш пулемёт-биле боолап турганнар. Чижээ, август 7-де америк самолёт Ляодун можунуң Цзиань уездинин Ляньминьтяньцзеде чурттакчылыг пунктуну боолаан болгаш дорт бомбаны октаан. Ол халдаашкынның түнелинде тайбың чурттакчылардан бир кижи өлүрткен болгаш бир кижи балыгланган. Ол-ла хүн база дорт америк самолёттар Ляодун можунуң Аньдун уездинин Дадункоу пунктузун боолааннар.

(СЭТА).

ПАКИСТАНДА АШ

КАРАЧИ. Синд можунуң чамдык районнарында күштүг аштың дугайын «Доон» солун медээлеп турар. Бадин хоорайның девискээринде аъш-чем байдалы хүн бүрү баксырап турар деп солун бижип турар. Аштаан чүс-чүс кижилер эртенден кежээге чедир чем дилеп чоруп турарлар. Ынчалза-даа чүнү-даа тыппайн турарлар. Кадхан, Нандомахер, Сечрани болгаш Бахедим хоорайларда байдал база дыка багай. Мында чурттакчы чон ът-сиген болгаш бүрү чиир ужурга таваржып турар. Рис болгаш өске-даа крупа чүүлү рынокта шуут көзүлбестээн.

Парлалганың медээзинге үндезилээш алырга, амгы үеде Пакистан аъш-чемниң чидиг кризизинде таваржып турар. Чуртка сөөлгү үеде дүжүт чок болганының болгаш чоокта чаа Пакистанның девискээринге тараа шөлдеринге шергилерниң массалыг дүжүүшкүнүнүң түнелинде байдал дыка баксыраан.

Барын Пакистанда аъш-чем байдалы улам-на бергедээшкинге таваржырын үргүлчүлеп турар деп парлалга демдеглеп турар. Синд можуда кызылтас болгаш, рис өртээ хүннүн-не улгадып турар. Соңгу-барын кызыгаар можузунуң чазаа болгаш Бахвалпур княжествозу аъш-чем хандырылгазының нормалыг системазын чорудар деп шиитпирлээн.

(СЭТА).

ЧЕР ОРТУЗУНУҢ ДАЛАЙЫНДА

Атлантика өвилелиниң чагырыкчылары—америк болгаш англи империалистериң аразында чөрүлдээлер улам-на чидигленип турар. Ылаңгыя, Чер ортузунуң далайынга агрессчи шериг-далай күштериниң кол командылалы дээш АКШ биле Англияның аразында демиселдиң чидиглевгени бодунуң көскү илерээшкинин тыпкан. (Солуннардан).

Кол далай командылалының дугайында америк-англи „чугаалажыышкыннар".

Бразилияда ажыл-соксадыышкынныг шимчээшкин

МОНТЕВИДЕО. Бразили парлалганың дыңнадыгларын ёзугаар алырга, өртектерниң үзүк-соксаал чокка өзүп турарынга болгаш боттуг ажыл төлевириниң аажок кудулаанынга удур улус массаларының демисели бүгү Бразилияда калбарып турар.

«Импренса популар» солуннуң бижип турары болза: Август 19-та Порто-Алегреге өртек улгадыышкынынга удур хөй кижи киржикчилиг митинги болган, ол митингини профэвилелдери организастаан. Аъш-чем продуктуларының өртээн чиигедирин, тайбыңның политиказын чорударын болгаш улус-демократтыг чазакты тургузарын митингиниң киржикчилери негеп турган. Ол-ла хүн өг-бүле ээлери херээженнеррниң чыскаалы болган болгаш ол чыскаал сөөлүнде митингиже шилчий берген. Митингиге үүве чугаалаан кижилер президент Варгастың болгаш штат губернаторунуң чорудуп турары ашчут политиказын буруу шаап турганнар. Улустуң таарзынмас чоруктарын базары-биле армия кезектерин хөделдирип турар чер болур. Рио-Гранде хоорайга солдаттар-биле улустуң аразынга найыралдажыышкыннар болуп турган. Оон ужурундан далайның чадаг шериниң солдаттарын солуурун чазак шиитпирлээн деп солун айтып турар.

«Коррейо да манья» солуннуң бижип турары-биле алырга, аш-чутка удур удурланыышкынның походу Рио-де-Жанейрога болган. Оон дугайында «Импренса популар» солуннуң бижээни: «Аш-чутка удур поход болза, күрүне албан-хаакчыттарының дайынчы чоруунуң болгаш чаңгыс эптиг чоруунуң көргүзүү болуп берген болгаш боттарының негелдерин хандырып бээрин чедип алыр деп оларның шиитпирлиин көргүскен. Ук чыскаал митингиже шилчээн болгаш Варгастың чазаанын чорудуп турары аш-чут политиказын болгаш Рио-кранда До-Сул штатка чыскаалган чонну полицияның араатанзыы-биле аажылаанын буруу шаап көрген».

Солуннуң оон ыңай айтып турары болза, ажыл төлевирин 40 хуу бедидери дээш банк ажылдакчыларының демисели бүгү чуртта чоруп турар. Минас-жериас штатта алдын уургайларының 5 муң ажылчыннары ажыл төлевирин доп-дораан 50 хуу улгатырарын негеп турарлар. Крузейро хоорайның демир орукчулары ажыл соксадып турар.

Сенатор Керхинальдо Кавалкантинин сенатка киирген моон адаанда медеглели Бразилияда байдалдың дүшкүүрлүүн херечилеп турар. Медеглелде чугаалааны: «Бис боттарывысты мегелевес ужурлуг бис. Байдал болза, кончуг нарын болгаш шыңгыы-дыр. Улусту кончуп, бастыры шыдажыр аргажок апар чыдар. Улустуң шыдажыр шаа кызыгаарлыг болгаш ам ол кызыгаарын эрткен-дир. Моондактар бусту берген. Аңгадаашкын бүгү-ниити апарган. Ынчангаш, улустуң ханын соруп чиирин, оон аскында хлебин ушта тырттып алырын, улустуң өгбүлелерин түвүредирин адактың сөөлүнде, улусту аңгадаашкындан сузу бастынып, халаажыраан кижилерниң бөлүүнче шилчидерин күзеп турар кижилерге удур улустуң моондактатынмас хөделиишкининден өске чүнү-даа ол улустан манап болбас-тыр».

(СЭТА).

Монолис Глезосту болгаш өске-даа грек патриоттарны шиитткени

АФИНЫ. Август 27-де Афинының ревизиялыг шериг суду шиитткел үндүрген, ол шиитткелди ёзугаар Глезос, Церепас болгаш Дамианидис олар бүгү назынында хоругдалга шиитирген, Киркос—20 чыл, Провелегиос биле Диамантопулос — 12—12 чылдар, Сотридис—9 чыл хоругдалга шиитиргилээн.

(СЭТА).

АКШ араб чурттарга бодунуң дайын талазы-биле планнарын төгеп турар

БЕЙРУТ. Рейтер агентилелиниң Багдадта корреспондентизиниң дыңнадыгларындан билдинип турары-биле алырга, Американың Катышкан Штаттарының Иракта элчини Бартон Берри болза, «ортаакы чөөн-чүк командылалының» системазын тургузары «америк политиканың чугула сорулгазы хевээр болуп турар» деп август 27-де Багдадка болган парлалга конференциязынга медеглээн.

Американың дайын талазы-биле планнарынга киржиксевейн турар болгаш боттарының чурттарының бот эргезин камгалаарынче чүктүп турар бөлүктерни Берри каржызы-биле буруудадып турган.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор Ө. А. ТОЛГАР-ООЛ.

ВИТАМИННЕР БҮГҮДЕГЕ АЖЫКТЫГ

ВИТАМИН „А" бичии уругларның өзүлдези болгаш организм сайзыраарынга, ол ышкаш карактарның өйүнде чөп ажылдаарынга чугула. „Дагааның согурарар аарыын" эмнеп экиртир болгаш ол аарыгны болдурбас, база имиртинде көөрүн экижидер. Ылаңгыя, ол болза, чидиг чырык хереглээр кижилерге, автомашина чолаачыларынга, ужудукчуларга болгаш оон-даа өскелерге эн чугула. Организмниң халдавырлыг аарыгларга удурланырын күштелдирер. Витаминни саттыг херээженнер болгаш уруг эмзирер иелер ажыглаарын сүмелээр.

ВИТАМИН „В" нерви аарыглярын эмнеп экиртир болгаш аарыгны баш удур болдурбас, нерви системазын быжыглаар. Аар ажылдың үезинде, база нервиниң турупкан үезинде, ылангыя аар күш-ажыл болгаш угаан ажылы кылып турарларга, саттыг херээженнерге база уруг эмзирер иелерге эн чугула херектиг.

ВИТАМИН „В" чемни хемчээлдии-биле шиңгээдип алырын болгаш организмге шыңган эттерниң катап тургузуушкунунга дузалаар. Организмге бо витаминниң чок болуру кештин, эриннин, карактың огунунуң чуга картларының хувулуп аарыырынга чедирер. Баш дүгүнүн өзүлдезинге эн чугула.

ВИТАМИН „С" цынга аарыгны эмнээр болгаш баш удур камгалаар база этиндирер, катыкшылды быжыглаар, халдавырлыг аарыгларга удур организмниң демисежир күжүн экижидер. Цынганың хагдычак хевиринге (ниити кошкай бергенде, дүрген шагзырап баксыраанда, ажыл кылып шыдаар аргалыы баксыраанда) хереглээр.

ВИТАМИН „Д" организмге фосфор-кальцийлиг солуушкунну таарыштырар. Уругларның сөөктериниң болгаш диштериниң өйүнде чөп өзүүшкүнүнге эргежок чугула. Рахиттен баш удур камгалаар болгаш этиндир эмнээр. Саттыг база уруг эмзирер херээженнерге үре-төлдүн болгаш эмиг эмер уругларның шын чемненишкининге, а ол ышкаш иелерниң организмниң ниити быжыышкынынга эн ажыктыг. Кижилерниң сөөгү сынганда, ону тудуштуруп, экиртиринге дузалаар.

ВИТАМИН „РР" организмге белоктарны өй-шаанда шиңгээдиринге дузалап турар. Пеллагра деп аарыгдан аартпазының болгаш экиртириниң эми болуп турар, база нерви болгаш ижин-шейүнду аарыгларының үезинде хереглээр.

ВИТАМИН „Р" гипертенияны (хан базыышкыны улгадырын) эмнэ-ринге ажыглап турар.

Витамин үүлдерин бүгү-ле аптекалардан рецепт чокка негенер.

Тыва-областың санитар-чырыдыышкын Бажыңы.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралак чызының, партийни амыдырал, культура амыдырал болгаш уран-чүүл киллистериниң —3—88; харыысалгалыг секретарының 4—98; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң —3—68, иштики информация, бухгалтерияның —3—65.

БО 1587. Облкүүскомнуң типографиязы.